

Усім — про все

СВІТ

<http://svit11.wordpress.com>

НАЙЦІКАВІША
ГАЗЕТА
ДЛЯ КОЖНОГО
З ВАС
Чернігівщина.
Україна. Світ

-інфо

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ГАЗЕТА

Виходить з лютого 2012 року

№265 18 квітня 2024 року

Ціна 10 гривень

В ім'я свободи

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує понад два роки.

3 квітня

Україна і Фінляндія підписали безпекову угоду. З квітня Україна й Фінляндія підписали угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між країнами. Угоду підписали в Києві президент Фінляндії Александер Стубб і глава української держави Володимир Зеленський. Фінляндія зобов'язується забезпечити довгострокову підтримку потреб України, зокрема у сфері безпеки та оборони. Україна уже підписала такі угоди з Британією, Німеччиною, Францією, Данією, Італією, Канадою, Нідерландами.

4 квітня

Міністр внутрішніх справ України Ігор Клименко повідомив, що за час повномасштабного вторгнення Росії в Україну 289 цивільних загинули внаслідок підризу на вибухонебезпечних предметах, серед них 15 дітей. На мінах підриваються сільські жителі, які намагаються обробити поля, не дочекавшись офіційного дозволу від влади, та ті, хто ігнорує заборони й ходить на небезпечні ділянки зібрати гриби, прогулятися.

У російському місті Курськ увечері 4 квітня виникло, як мінімум 3 пожежі, є влучання у житловий будинок. Місцева влада повідомляє, що це наслідки атаки безпілотників та роботи ППО.

5 квітня

У ніч на п'ятницю безпілотники атакували військовий аеродром Морозовськ у Ростовській області. Повідомляють про понад 60 вибухів. У кількох районах зникло світло. Морозовськ — військовий аеродром в Ростовській області РФ. На аеродромі базуються фронтові бомбардувальники Су-24, Су-24М, Су-34.

Вранці завдяки спільній операції Головного управління розвідки МОУ та Збройних сил України зазнали уражень безпілотниками три військові аеродроми на території Росії. Внаслідок атаки на аеродромі Енгельс-2 ймовірно зазнали значних пошкоджень три стратегічні бомбардувальники Ту-95МС. Також зазнав удару російський військовий аеродром в Єйську. Там пошкодили сім російських літаків. У тому числі повністю знищено два Су-25. Крім того, дрони атакували військовий аеродром в місті Курськ.

6 квітня

Українським морським коридором із серпня 2023 року експортували понад 36 мільйонів тонн вантажів. Українським коридором пройшли вже 1286 суден, які експортували 25 мільйонів тонн агропродукції до країн Азії, Африки та Європи. На підхід до портів Одеси, Чорноморська та Південного очікують 135 судан, які мають експортувати 4 мільйони тонн вантажів.

9 квітня

Офіс генерального прокурора має 27 кримінальних проваджень за фактами страти окупантами українських військовополонених. Йдеться про вбивство 54 захисників. Повідомлення ОП: «Ми відпрацюємо також командування, яке несе відповідальність за такі дії. Йдеться не лише про командирів підрозділів, а й про найвище військово-політичне керівництво. Тому що це — не поодинокий випадок, а свідчення політики РФ».

11 квітня

Росію продовжує затоплювати: вода піднялася ще у двох областях. У Томській області Росії сильно піднявся рівень води в річці Том, унаслідок чого затопило дороги і будинки в селах під обласним центром. Також затопило будинки в сусідній Кемеровській області РФ. У місті Оренбург знову борються, щоб не підпустити воду до багатопверхівок. В іншому місті Оренбурзької області — Орську на річці Урал все ще залишаються підтоплені близько 6 тисяч будинків.

5 квітня в російському Орську, місті з населенням близько 189 тисяч людей, прорвало дамбу. Жителів найбільш постраждалих районів евакуювали. Потім відбувся ще один прорив. Вода дісталася і обласного центру Оренбурга, де теж затопило кілька районів. В Оренбурзькій області запровадили режим надзвичайної ситуації.

Поки влада Росії безпорадна з власними проблемами, вона кидає купу грошей на війну проти України. Лише три великі атаки по Україні з початку цього року коштували РФ понад 1 мільярд доларів.

Президент України Володимир Зеленський прибув до Вільнюса для участі у саміті Ініціативи трьох морів (Тримор'я). Найближчим часом буде підписана ще одна двостороння безпекова угода у продовження Вільнюської декларації G7 про «гарантії безпеки». Зеленський у Литві бере участь у саміті Тримор'я та проводить переговори з низкою лідерів країн

Україна і Латвія підписали двосторонню безпекову угоду. Латвія надаватиме Україні військову допомогу на 0,25% ВВП щороку. Також Латвія бере на себе 10-річні зобов'язання щодо підтримки України в кіберзахисті, розмінуванні, безпілотних технологіях. Латвія також сприяє нашому вступу до ЄС і НАТО.

13 квітня

В Україні працюють 500 підприємств обоюсторонньо-промислового комплексу, інші країни зацікавлені в нашій зброї. Це повідомив президент Володимир Зеленський з нагоди Дня працівника оборонно-промислового комплексу. У цьому пріоритетному виробництві задіяні майже 300 тисяч людей. Зокрема, саме вони виробляють вітчизняні снаряди, гармати, міномети, бронетехніку, протитанкові комплекси, системи РЕБ та багато іншого. Пряма мова: «Уже зараз інші країни зацікавлені в нашій зброї і в тому, щоб ми працювали разом. Адже без нашої сили не буде повноцінної сили ЄС і НАТО. Україна обов'язково досягне безпеки для себе і допоможе іншим зберегти й зберегти безпеку». Зеленський оглянув новітні зразки військової техніки та зброї, заслухав доповідь щодо обсягу їх виробництва та застосування на фронті.

Довідка. 13 квітня 2022 року двома ракетами «Нептун», які розробили та виготовили українці, знищили російський ракетний крейсер «Москва». На честь цієї події указом президента торік було встановлено професійне свято праців-

ників українського оборонно-промислового комплексу.

1200 км — не ліміт: на фронті стали використовувати в рази більше дронів. Від початку 2024 року поставки дронів на фронт утричі перевищують обсяг, поставлений протягом минулого року, зокрема використовують сотні наземних дронів. Джерело: заступник головнокомандувача Збройних сил України полковник Вадим Сухаревський. Він уточнив, що 99% дронів, які поставляються, вітчизняного виробництва. Також анонсував, що «морський компонент — морські надводні безпілотні апарати, завдяки яким ми очищаємо Чорне море», у недалекому майбутньому очищать Азовське море. Також сказав, що дрони, які здатні летіти на 1,2 тис. км углиб Росії — це не ліміт.

Росіяни вбили чоловіка, який вів продукти у прикордонні села Чернігівщини. Вранці 13 квітня росіяни прицільно обстріляли цивільний автомобіль. За кермом був мешканець Новгород-Сіверського. Унаслідок обстрілу автомобіль загорівся, чоловік 1990 року народження помер від поранень.

14 квітня

РФ заявила про масову атаку безпілотників у Краснодарському краї. Російське міноборони заявило, нібито Україна вранці 14 квітня атакувала об'єкти на території РФ із застосуванням БПЛА літакового типу.

15 квітня

Модернізовані українські дрони тепер можуть доставити майже тону вибухівки на понад 1000 кілометрів. Джерело: речник Служби безпеки України Артем Дехтяренко в ефірі національного телемарафону. «Це означає, що СБУ може дістати ціль практично в будь-якій точці Чорного моря». Дехтяренко не розкрив усі технічні характеристики, але зазначив, що це «нові покоління дронів», над вдосконаленням яких спільно працюють фахівці СБУ з МВС та «іншими побратимами». Нинішній дрон Sea Baby відрізняється від минулої моделі зовнішнім виглядом і технічними характеристиками. У 2022 році у світі не було альтернативи ударним морським дронам СБУ. Існуючі західні безпілотники були великі, проте неманеврені. Пряма мова: «Сьогодні дрон вартістю у 8,5 мільйонів гривень знищує військовий корабель ворога вартістю у декілька десятків мільйонів доларів». За словами Дехтяренка, ці дрони вже уразили 11 російських кораблів, а також Кримський міст.

У жовтні 2022 року морські безпілотники Служби безпеки України атакували кораблі Чорноморського флоту РФ у Севастопольській бухті, пошкодивши зокрема фрегат «Адмірал Макаров». У 2023 році дрони СБУ уразили ракетносії «Самум» та «Павел Державин», танкер SIG, десантний корабель «Оленегорський горняк», пошкодили буксир «Николай Мур» та новітній розвідувально-гідрографічний корабель «Владимир Козицький».

Триває передплата на нашу газету на 2024 рік

Усі поштові відділення й листоноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» — **86514**

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — 20 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Президент України Володимир Зеленський — на Чернігівщині

Відвідання будівництва оборонних споруд

5 квітня президент оглянув залізобетонні конструкції, трансшей, бліндажі, місця для ведення вогню, окопи для БТР, протитанковий рів. Президенту доповіли про будівництво трьох ліній рубежів оборони в регіоні. В області на всій ділянці кордону з Росією та Білоруссю створили суцільну смугу невибухових перешкод, мінні загородження та розгалужену мережу опорних пунктів.

Пряма мова Зеленського: «Чернігівщина працює згідно з графіком. Заслухав доповіді військового та безпекового керівництва області — питання оборони, знищення російських ДРГ, протидії обстрілам. У всіх прикордонних районах проблематика однакова. Постійні російські знущання — обстріли, терор. На 15 тисяч мешканців прикордонних громад Чернігівщини, які зазнають постійних таких ударів із Росії, терористи випустили 15 тисяч снарядів за минулий рік. Не жаліють. Буквально кожну людину намагаються дістати — хочуть знищити все життя тут».

Зустріч із двопартійною делегацією Конгресу США

Зустріч відбулася того ж дня, 5 квітня. Володимир Зеленський поінформував конгресменів про ситуацію на передовій, першочергові потреби української армії та про масштаби незаконної депортації українських дітей до Росії.

До складу делегації увійшли сенаторка від Республіканської партії Джонні Ернст, члени Палати представників від Демократичної партії Вайлі Нікел, Том Свонзі, Майкл Квіглі та від Республіканської партії Ешли Гінсон і Чак Едвардс.

В селі Ягідне представники делегації в ласливих очах побачили наслідки російської агресії, терор окупантів проти мирного населення.

В ім'я свободи

1 Норвегія передасть Україні винищувачі F-16 для ударів глибоко в російський тил. Голова МЗС Норвегії Еспен Барт Ейде заявив, що винищувачі F-16, які його країна передасть Україні, допоможуть ЗСУ бити глибоко по російських тилах. Джерело: норвезький міністр під час брифінгу з главою МЗС України Дмитром Кулебою у Києві. Глава МЗС Норвегії вважає, що Україні потрібно зміцнити свою спроможність завдавати ударів в тилу противника. «Що є однією з причин, чому ми раді брати участь у програмі винищувачів F-16, де ми передамо норвезькі F-16, оновлені і в хорошому стані, спільно з данцями і нідерландцями». Барт Ейде не виключив, що будуть надані й інші засоби для глибших ударів українських сил. У межах коаліції винищувачів Норвегія готується передати Україні 22 винищувачі F-16, із них 12 перебувають у вже придатному до використання стані.

Ще влітку 2023 року Норвегія підтвердила, що приєдналася до коаліції F-16. На початку січня Норвегія відправила кілька F-16 до Данії для підготовки українських пілотів та допоміжного персоналу.

Нідерландський уряд у весняному перегляді бюджету підтвердив наміри збільшити військову та гуманітарну допомогу Україні на найближчі роки. Протягом 2024 – 2026 років уряд Нідерландів виділить додаткові 4,4 млрд євро на військову та гуманітарну підтримку України. Із цієї суми 4 млрд євро припадають на військову підтримку й розподілені на три подальші роки, а решта 400 млн євро – у вигляді двох траншів (148 млн у 2024 та 252 млн у 2025-му) – на невійськову підтримку. З початку війни Нідерланди надали Україні підтримку на суму близько 10 млрд євро.

На Чернігівщині авто з ремонтниками підірвалось на вибухівці: двоє працівників поранено. Вранці у прикордонній громаді Чернігівського району на вибуховому пристрої підірвався автомобіль з ремонту електричних мереж, у результаті чого 2-х працівників госпіталізували.

16 квітня

Служба безпеки України вразила ворожий радіолокаційний комплекс дальньої дії «Небо-У» в Брянській області, який контролював небо на 700 км вглиб України. Засадники знищили комплекс, який допомагав окупантам виявляти українські засоби ураження та підтримував бомбардувальники, які атакують керованими авіабомбами українське прикордоння. РЛС вартістю 100 млн доларів уразили 7-ма дронами-камікадзе літакового типу. Комплекс більше не працює. Тепер у росіян стало менше можливостей виявляти повітряні цілі вздовж північного кордону України.

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 16.04.24 орієнтовно склали: особового складу, вбитих і поранених – близько 455340 осіб; танків – 7189; бойових броньованих машин – 13809; артилерійських систем – 11609; ракетних систем залпового вогню – 1046; засобів ППО – 759, літаків – 347, гелікоптерів – 325; безпілотних літальних апаратів оперативного-тактичного рівня – 9277; крилатих ракет – 2092; кораблів/катерів – 26; підводний човен – 1; автомобільної техніки та автотракторів – 15563; спеціальної техніки – 1908.

Нові правила мобілізації

Що передбачає ухвалений Радою закон

Верховна Рада 11 квітня ухвалила «багатостраждальний» урядовий закон про мобілізацію.

Напередодні остаточного голосування народні депутати до глибокої ночі розглядали в залі понад 4 тисячі відхилених оборонним комітетом правок. У цьому процесі брали участь лише кілька десятків парламентарів, тому жодного позитивного рішення ухвалили не вдалося.

Але в день голосування в четвер на засіданні з'явилися понад 300 депутатів. Також у залі були присутні міністр оборони Рустем Умеров, головнокомандувач Збройних сил України Олександр Сирський і бойові комбриги.

Перед голосуванням до парламентарів звернувся командувач Об'єднаних сил Юрій Содолюк. Він закликав Верховну Раду підтримати законодавчу ініціативу комітетської редакції.

Згодом депутати буквально впродовж пів години – без дискусій – ухвалили закон.

Фінальна версія документа суттєво відрізняється від початкової. Чимало ключових положень, які закладалися в першому варіанті, як-то зниження призовного віку до 25 років або скасування статусу «обмежено придатний», вже унормовані.

Головною зміною в законі, безумовно, є виключення норм щодо конкретних термінів демобілізації військовослужбовців.

Це сталося за пропозицією Олександра Сирського, який у листі до Рустема Умерова від 9 квітня запропонував винести положення про підстави звільнення і ротацію військових в окремий законопроект. Мовляв, через значну кількість депутатських правок ці питання потребують додаткового вивчення.

«Українська правда» пояснює, що передбачає ухвалений парламентом закон, як відбуватиметься мобілізація цивільних, які категорії громадян не підлягатимуть призову на військову службу, на кого поширюватиметься бронювання, чим базова військова служба відрізняється від строкової і як каратимуть ухлянтів.

Що зміниться для військовозобов'язаних

Мобілізації підлягають громадяни віком від 25 до 60 років. Закон про зменшення призовного віку з 27 до 25 років президент підписав на початку квітня.

Електронні повістки громадянам не надсилатимуть. Їх і надалі вручатимуть лише в паперовому вигляді.

Людина, яка отримала повістку, має з'явитися в конкретній територіальній центрі комплектування (ТЦК) у визначений повісткою термін. Поважною причиною неявки може бути стихійне лихо, хвороба, смерть близького родича. Якщо людина вчасно не доїхала до військомата, упродовж трьох днів має пояснити ТЦК – чому.

Електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного чи резервіста, в якому акумулюються дані про нього, реєструється добровільно. Кабінет міністрів протягом двох місяців після опублікування закону має забезпечити створення та функціонування е-кабінету.

Під час проведення мобілізації чоловіки віком від 18 до 60 років зобов'язані постійно носити з собою військово-обліковий документ (приписне посвідчення, військовий квиток або тимчасове посвідчення

військовозобов'язаного) і пред'явити його на вимогу представника ТЦК або поліцейського. Ті зможуть перевірити документ в Єдиному державному реєстрі призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Представник ТЦК або поліцейський зобов'язані фіксувати процес перевірки документів на камеру або телефон.

Чоловікам доведеться показати військово-обліковий документ і прикордоннику, якщо він вимагатиме цього на пункті пропуску через державний кордон або у прикордонній смузі.

Після публікації закону в усіх військовозобов'язаних буде 60 днів, щоб уточнити свою актуальну адресу проживання, контактну інформацію та інші військово-облікові дані. Зробити це вони можуть у ТЦК, ЦНАП або через електронний кабінет.

Якщо зараз громадяни не в Україні, то вони можуть відправити інформацію до ТЦК через електронну пошту, подзвонити туди або зареєструвати електронний кабінет і оновити дані в ньому. **Ще раз підкреслимо: повістки через е-кабінет їм не надсилатимуть.**

Громадянам, які постійно проживають за кордоном, необхідно стати на військовий облік в Україні. Як саме вони мають це зробити – визначатиме Кабінет міністрів.

Отримати консульські послуги в закордонних дипустановах України військовозобов'язані віком від 18 до 60 років зможуть, тільки якщо вони оновили свої військово-облікові дані.

Паспорт і закордонний паспорт військовозобов'язані також зможуть оформити, лише якщо матимуть при собі військово-облікові документи. **3**

Партнери нас зрадили?

Всім, кому хочеться написати, що партнери нас зрадили, нагадаю, що інших у нас нема, а завдяки допомозі цих ми досі живі. Помилкове рішення, через яке ми можемо загинути, матиме ціну і для них, але нам на той момент буде вже все одно.

Партнери нам нічого не винні. Взагалі. Особливо грошей своїх виборців. Це наше завдання – доводити своє право на їхню допомогу щодня і адвокувати їй, навіть коли в них вибори.

Америка бачила через океан і світові війни, і гуманітарні катастрофи, і розвал СРСР, і трагедії побільше, ніж крах східноєвропейської країни, населення якої не хоче дорослішати. В разі поразки нас всі пожаліють, поставлять свічку та підуть на роботу чи в супермаркет.

У кожній країні свої інтереси. Наші – тільки у нас. І нам треба щодня доводити, що допомагати нам вигідніше, ніж нас, наприклад, розміняти в рамках якоїсь більшої шахової партії і без нашої участі.

Це дуже гірка реальність. Але вона краща за найсолодшу ілюзію. Як гіркі ліки кращі, ніж солодке плацебо.

Не забувайте, що США укріпились як світовий лідер і «поліцейський» в часи, коли Союз контролював не те, що Україну, а й половину Німеччини, умиваючи дорогою кров'ю спроби народів вирватись (угорцям привіт). А коли стало мало – окупував і без того соціалістичну Чехословаччину та поліз постріляти в Афганістан.

У випадку, якщо ми помремо, Земля продовжить крутитись. Сонце світити. Середня річна температура – рости. Вибори в демократичних країнах – проходити. А основним головним болем цивілізованого світу лишатимуться Китай і клімат.

Нас підтримують не тому, що це «правильно» чи «справедливо», а тому, що в 2022-му ми здивували весь світ своєю силою та сміливістю і показали результат, ніби якісь супер-

герої з коміксів. Нам оплатили наступну серію, щоб дізнатись, що буде далі. Бо комікс сподобався.

Бути сильними і боротись – це наш єдиний шанс. З жалості чи співчуття нам можуть прислати хіба що гуманітарну допомогу, а не снаряди.

У нашій поразці будемо винні лише ми. Завдяки партнерам у нас є шанс її уникнути хоча б частково.

Наше виживання – це виключно наш інтерес. Нам його ніхто не винен. Нам потрібно виборювати шанси у настільки несправедливому світі, працювати і добиватись результату з настільки неідеальними партнерами, мати стратегію, коли майбутнє – в настільки густому тумані.

У нас немає попереду нічого, крім поту, крові, сліз та дуже болісних рішень у тяжких і несправедливих умовах.

Ми програємо в шаховій партії, в якій від початку мали менше фігур і в якій у супротивника більше часу і для нього кращі правила.

Ми виграли дебют, але програємо міттельшпіль. Можливо, в нас уже немає і шансів на перемогу, але й програєти можна з різною катастрофічністю.

Можливо, на перемогу в нас шанс один на мільйон і нам здається, що це мало. Але це величезний шанс, з точки зору біології. І звинувачення тих небагатьох, хто поки що лишається нашим союзником, цей шанс точно не збільшує. Бо більше, ніж нема де взяти зброю та гроші. Бо на цій дискотеці ми вже давно танцюємо не за свій кошт.

А ще ми чомусь відмовились і від іноземних солдатів, і від дієвих інструментів масового й силового рекрутингу своїх, ніби у нас є якесь третє джерело поповнення Сил оборони.

У нас снарядний і кадровий голод у війську. У нас «сиплеться» фронт. Ми поступаємося за кількістю гармат і танків. Росіяни готують нову орду,

незадіяну в боях. Цього літа в контрнаступ вже підемо не ми.

Рік тому мали перевагу в дронах, але доручили цю тему не тим людям і тепер боїмося це визнати та змінити. В дронах ми більше не попереду, хоча доступ до західних технологій лишається однією з небагатьох наших переваг. Прості ми ніяк не можемо її використати.

Інша з небагатьох наших переваг – це наявність тих самих союзників, які нам стали так не подобатись. Якщо не використаємо її, то доведеться компенсувати це все за рахунок іншої нашої переваги – героїзму українського народу. А ця перевага найдорожча з усіх, і рано чи пізно вона закінчиться.

Але тяжко буде витрусити із союзників максимум допомоги та зброї, коли міністр оборони вже 7 місяців не може призначити заступника, відповідального за роботу з партнерами, а в частині ключових держав у нас немає послів. Ці факти напружують пов'язані, наприклад, з ракетним голодом нашої ППО, а той – з все більш успішними ракетними атаками на нашу інфраструктуру. Змінити це було б значно ефективнішим шляхом до нашого виживання, ніж жалітись на партнерів.

Світ керується своїми раціональними інтересами, Бог жорстокий, нам ніхто і нічого не винен, життя несправедливе, але і прекрасне водночас. І для того, щоб його не покинути, нам треба подорослішати та прийняти цю холодну реальність. Коли ми її приймемо й почнемо з нею працювати, вона стане трошки теплішою.

Віталій ДЕЙНЕГА,
ексзаступник Міністра оборони України,
засновник «Повернись живим»
і «Ukrainian witness»

«Українська правда», 12.04.2024
Pravda.com.ua

2 Цивільні чоловіки від 25 до 55 років, які отримали інвалідність II та III груп після повномасштабного вторгнення (за винятком військових), мають ще раз пройти медико-соціальну експертизу (МСЕК), щоб підтвердити її висновки.

На військову службу можуть призвати засуджених до умовного строку, крім тих, хто вчинив злочини проти національної безпеки України. Такі громадяни проходять військову службу в спеціалізованих підрозділах військових частин.

Обов'язкової мобілізації жінок не буде. Вони ають стати на військовий облік, якщо здобули медичну або фармацевтичну освіту та придатні до служби за станом здоров'я і віком. Жінки, професія яких споріднена з військово-обліковою спеціальністю, можуть стати на військовий облік за бажанням.

Зауважимо, що під час воєнного стану жінки, які перебувають на військовому обліку, призиваються на військову службу добровільно.

У мирний час жінки можуть вступити на військову службу або службу у військовому резерві тільки добровільно – за контрактом.

Базова військова служба і загальновійськова підготовка в мирний та воєнний час

Замість строкової запроваджується базова військова служба. Її проходять громадяни від 18 до 25 років. Вони можуть самостійно обрати період проходження служби до того, як їм виповниться 24 роки.

Базова військова служба у воєнний період триватиме до 3 місяців, з яких не менше 1 місяця – базова загальновійськова підготовка і до 2 місяців – фахова, а в мирний час – до 5 місяців, з яких 3 місяці загальновійськової підготовки і 2 місяці – фахової.

Направлятимуть громадян на проходження базової військової служби районні держадміністрації у взаємодії з ТЦК та органами місцевого самоврядування.

Відстрочка від такого направлення надається призовникам, які навчаються або визнані тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я. Вона діє до 24-х років.

Призовники зобов'язані щороку до 1 жовтня подавати в ТЦК документи, що підтверджують їхнє право на відтермінування служби.

Крім цього, відстрочку надають призовникам, яких підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення або щодо яких кримінальна справа розглядається судом, – до ухвалення рішення.

Із 1 вересня 2025 року в закладах фахової передвищої та вищої освіти, військових вишах та військових навчальних підрозділах вишів впроваджується базова загальновійськова підготовка. Чоловіки зобов'язані її проходити, а жінки – за добровільною згодою.

Студенти вишів можуть не проходити базову загальновійськову підготовку, якщо вони за станом здоров'я визнані непридатними, або вже служили в Україні чи інших державах (до набуття українського громадянства).

Чоловіки до 60 років, які не пройшли базову загальновійськову підготовку або військову службу, не зможуть вступити на державну службу або розпочати роботу в органах місцевого самоврядування, прокуратурі й поліції. Виняток – непридатні до служби за станом здоров'я.

Хто не підлягає призову на військову службу

Громадяни, непридатні до військової служби за станом здоров'я (що підтверджено висновком ВЛК) або віком.

Нові правила мобілізації

Люди, які відповідно до висновку військово-лікарської комісії визнані тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін 6–12 місяців. Після завершення цього терміну вони зобов'язані пройти ВЛК.

Заброньовані працівники (докладніше про це – далі в тексті).

Багатодітні батьки, які виховують трьох і більше неповнолітніх дітей, за винятком тих, хто перебуває в розлученні і вже більше трьох місяців не сплачує аліменти.

Жінки та чоловіки, які самостійно виховують щонайменше одну дитину віком до 18 років.

Батьки, опікуни, піклувальники, батьки-вихователі, прийомні батьки, які виховують неповнолітню дитину з інвалідністю або тяжко хвору дитину.

Батьки, на утриманні яких перебуває повнолітня дитина з інвалідністю I чи II групи.

Усиновлювачі, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, які утримують неповнолітню дитину.

Громадяни, які зайняті постійним доглядом за хворими дружиною (чоловіком), дитиною, батьками.

Опікуни особи, яку суд визнав недієздатною.

Люди, які мають дружину (чоловіка) з інвалідністю I чи II групи, а також інвалідністю III групи, встановленої внаслідок онкологічного захворювання, відсутності кінцівок, психічного розладу, церебрального паралічу або інших паралітичних синдромів.

Громадяни, які утримують одного зі своїх батьків або одного з батьків дружини (чоловіка) з інвалідністю I чи II групи.

Люди, які виховують неповнолітню дитину та мають чоловіка (дружину), що проходить військову службу.

Громадяни, близькі родичі яких загинули або зникли безвісти під час проведення АТО, ООС, повномасштабної війни.

Члени сімей Героїв України, які загинули під час Революції гідності.

У законі також прописаний перелік державних службовців, які мають право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації:

міністри та їхні заступники, керівники державних органів та органів державного управління;

народні депутати й депутати Верховної Ради Криму, уповноважений ВР з прав людини, голова та члени Рахункової палати;

судді, у тому числі Конституційного суду України, члени і дисциплі-

нарні інспектори Вищої ради правосуддя, а також члени Вищої кваліфікаційної комісії.

працівники органів військового управління Міністерства оборони, Збройних сил, Держспецтранссу, Держспецв'язку, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, апарату і експертних служб Міністерства внутрішніх справ;

держслужбовці, які забезпечують діяльність президента, парламенту та уряду (виходить, що в тому числі і ті, хто давав експертні висновки щодо закону про мобілізацію).

Крім цього, не підлягають призову на військову службу здобувачі професійної, фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою і здобувають рівень освіти, вищий за попередній. А також – докторанти та інтерни.

Науковим і науково-педагогічним працівникам може надаватися відстрочка за умови, що вони працюють у закладах освіти не менш як на 0,75 ставки.

ТЦК перевіряє підстави щодо надання військовозобов'язаним відстрочки та оформлює її, зокрема за допомогою Держреєстру призовників. Порядок такого оформлення встановлюється Кабінетом міністрів.

Водночас закон визначає категорії військовозобов'язаних, на яких поширюється бронювання. Відповідно бронюванню підлягають: держслужбовці категорії «А», голови обласних і районних рад, а також сільські, селищні, міські голови; держслужбовці категорії «Б» і «В», працівники органів місцевого самоврядування – до 50 % серед усіх військовозобов'язаних, які працюють в установі;

працівники Національної поліції, Національного антикорупційного бюро, Державного бюро розслідувань, органів прокуратури, Бюро економічної безпеки, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної кримінально-виконавчої служби, Служби судової охорони, судів, органів досудового розслідування, патронатних служб державних органів;

робітники підприємств, установ і організацій, які виконують мобілізаційні завдання;

працівники підприємств, які критично важливі для забезпечення потреб Сил оборони або функціонування економіки під час воєнного стану.

Напередодні голосування до-

вкола «важливих підприємств» розгорів скандал. А все тому що діючі критерії та механізм їх визначення дозволили потрапити в перелік багатьом компаніям, які з великою натяжкою можна назвати критичними в умовах війни.

Суспільний резонанс змусив Дениса Шмигала доручити уряду розробку оновленої постанови про бронювання та визначити вичерпний перелік об'єктів та підприємств критичної інфраструктури. Щоб усе було «справедливо і без підстав для маніпуляцій». Щоправда, про такі ініціативи з тією ж самою риторикою говорили ще в січні, але за три місяці нічого не змінилося.

Своєю чергою державні установи зобов'язані оформити відстрочку своїх заброньованих працівників у конкретних ТЦК.

Які правила встановлюються для військових

Початкова версія проекту закону передбачала достатньо жорсткі умови для демобілізації військовослужбовців. Але там вони хоча би були.

Під час підготовки законопроекту до розгляду в другому читанні ці положення виключили за зверненнями головнокомандувача Олександра Сирського, міністра оборони Рустема Умерова та прем'єр-міністра Дениса Шмигала.

Питання демобілізації має бути чітко прописане в окремому законопроекті.

Народні депутати доручили урядовцям розробити і зареєструвати в парламенті проекти законів щодо удосконалення механізмів ротації військових під час воєнного стану, їх демобілізації та медико-соціальної реабілітації. Проте терміни виконання доручення не визначені.

У парламенті обговорювалося, що Кабмін має підготувати норми щодо демобілізації впродовж 8 місяців. Однак до зали це рішення так і не дійшло, тому терміни залишилися розмитими.

Водночас у законі про мобілізацію перераховані сімейні обставини та інші поважні причини, які дають право звільнитися з військової служби.

Наприклад, під час воєнного стану такими є вагітність для жінок, самостійне виховання неповнолітньої дитини, усиновлення, виховання неповнолітньої дитини з інвалідністю, утримання повнолітньої дитини з інвалідністю I або II групи, необхідність постійно доглядати за дружиною (чоловіком) з інвалідністю I або II групи, а також III групи, встановленої внаслідок онкологічного захворювання або відсутності кінцівок тощо.

Право звільнитися з військової служби в запас мають військовослужбовці, які повернулися з полону. Але якщо вони вирішили продовжити службу, то зможуть отримати додаткову оплачувану відпустку тривалістю 90 днів.

У законі також передбачені пункти щодо мотивації військовослужбовців на час воєнного стану (і це окрім вже встановлених Кабміном щомісячних виплат).

За знищену або захоплену ворожу техніку виплачується винагорода від 4 до 300 розмірів прожиткового мінімуму (від 12 тисяч до 908 тисяч гривень).

Військовослужбовцям і їхнім дружинам (чоловікам) не нараховуються штрафні санкції, пеня, відсо-

тки за користування кредитом. Це не поширюється на кредитні договори щодо придбання житла або автомобіля.

При укладанні першого контракту військовослужбовці мають право на компенсацію 50% від першого внеску з іпотеки, а також додатково по 100 тисяч гривень після першого і другого років служби. Компенсація надається військовому лише один раз. Як це відбуватиметься на практиці, має визначити уряд.

Упродовж трьох місяців з дати укладання першого контракту військові мають право отримати сертифікат на купівлю автівки в розмірі 150 тисяч гривень. Такий сертифікат видається тільки один раз.

Розмір щорічної відпустки для військовослужбовців залишається без змін – до 30 днів плюс 10 за сімейними обставинами або з інших важливих причин. Мінімальний строк відпустки має складати не менше 15 днів. Військовим також надається додаткова відпустка за знищену ворожу техніку, але не більше 15 днів на рік.

Окрім того, парламент доручив уряду розробити нормативно-правові акти щодо умов, розмірів і порядку мотиваційних виплат військовим під час воєнного стану. Зокрема це стосується одноразової винагороди в розмірі 70 тисяч гривень для тих, хто впродовж 30 днів виконує бойові завдання на «нулі», території противника і тимчасово окупованій території.

Як каратимуть ухиливців

Ухвалений закон також передбачає положення щодо покарання тих, хто ухиляється від мобілізації. Їх обмежуватимуть у праві користування власним транспортним засобом.

Як це відбуватиметься на практиці?

Коли громадянин не з'являється в ТЦК за повісткою, відмовляється проходити медичний огляд, уточнювати військово-облікові дані, керівник центру комплектування звертається до поліції з вимогою затримати його та доставити до ТЦК.

У разі отримання письмової відповіді від поліції, що вони не змогли знайти цього порушника, керівник ТЦК упродовж 5 днів надсилає йому вимогу про виконання обов'язків – поштою в паперовій формі. Форма і зміст документа визначається Міністерством оборони.

Вимога вважатиметься врученою, навіть якщо людина не отримала її на руки. Відмітки в поштово-повідомленні про неможливість вручення документа за зазначеною в листі адресою достатньо, щоб ініціювати обмеження щодо «ухиливців».

У людини є 10 днів, щоб виконати цю вимогу.

Через 10 днів ТЦК звертається до суду і просить тимчасово обмежити порушника в праві керування власним транспортом під час мобілізації – до виконання або відкликання вимоги.

Рішення суду передають до державної виконавчої служби.

Суд може відмовити ТЦК, якщо позбавлення прав залишить людину без основного законного джерела доходу – тобто якщо людина працює водієм. А також, якщо вона використовує транспортний засіб у зв'язку зі своєю інвалідністю чи інвалідністю особи, яку вона утримує.

Втім, Верховна Рада вже ухвалила в першому читанні законопроект, який передбачає встановлення конкретних штрафів за порушення законодавства про військовий облік і мобілізацію, тому згодом перелік обмежень може розширитися.

Закон про мобілізацію набере чинності через місяць з наступного дня його опублікування в парламентському виданні «Голос України».

Другий в державі офіс «Зроблено в Україні» відкрили в Чернігові

6 квітня відкрили регіональний офіс «Зроблено в Україні» для підтримки мікро- та малого бізнесу регіону. Регіональний офіс програми у Чернівцях став другим після офісу в Сумах, відкритого наприкінці березня. В Чернігові він працюватиме на базі обласного центру зайнятості.

«Тут малий і мікробізнес зможе отримати консультації, допомогу в оформленні документів для отримання грантів та участі в інших програмах підтримки. Ми бачимо запит від підприємців на такі офіси, адже це можливість швидко і в зручному форматі не лише отримати інформацію, а навіть безпосередньо подати заяву чи вирішити проблемні питання», зазначив перша віцепрем'єрка – міністерка економіки Юлія Свириденко.

За її словами, офіси «Зроблено в Україні» – лише невелика складова політики Уряду з підтримки бізнесу. Пріоритетами Кабміну на цей рік є, зокрема, стимулювання виробництва, залучення інвестицій у реальний сектор та збільшення обсягів несировинного експорту. Особливо це важливо у контексті прифронтових та деокупованих регіонів, де бізнес постраждав найбільше.

«В цьому році на програми підтримки бізнесу ми заклали до бюджету понад 45 мільярдів гривень. Це рекордна сума за останні роки. Для Чернігівщини на цей рік передбачили 1,25 мільярда гривень. Ця сума може бути збільшена, адже чим активніше бізнеси регіону будуть розвивати виробництво і подаватимуться на програми підтримки, тим більше коштів зможуть отримати», додала очільниця Мінекономіки.

Вдячні італійським волонтерам

Італійські волонтери з міста Канту, що в провінції Комо, прибули в Україну з черговим гуманітарним вантажем. У Чернігові х ними зустрілися перша заступниця голови обласної ради Ніна Лемеш і голова громадської організації «Сяйво Сіверщини» Ірина Березинець.

Franco Carpelletti найактивніший із волонтерів свого регіону. Він першим здійснив поїздку мікроавтобусом із Італії до України з гуманітарною допомогою з початку повномасштабного вторгнення. Постійно допомагає Чернігівщині, контактує організацією «Сяйво Сіверщини». Активну громадську позицію завжди проявляє Ruggero Tagliabue. Всіляко підтримує українців, які перебувають в Італії, Guglielmo Nava є постійним організатором збору ко-

штів для закупівлі медичного обладнання для Чернігова, доставки гуманітарної допомоги.

Ніна Лемеш розповіла про особливості Чернігівщини, яка є однією з найбільших областей нашої держави, має більше 450 км державного кордону з рф та рб. Розповіла про злочини проти людяності, які вчинили російські військові. За 38 днів облоги Чернігова, який став оборонною фортецею на шляху до столиці України, у місті, що зазнавало щоденних обстрілів з усіх видів зброї, нещадних бомбардувань, загинуло дуже багато людей, понад 10,5 тисяч жителів втратили домівки. Зруйновані школи, спортивні споруди та стадіони, інфраструктурні об'єкти. У той час місцеві волонтери надавали допомогу військовим та цивіль-

ним, продовжуючи цю діяльність і зараз. Ніна Лемеш вручала Почесні грамоти обласної ради волонтерам із італійського міста Канту.

Італійські волонтери відвідали обласну бібліотеку імені Софії та Олександра Русових, яка постраждала від обстрілів російськими військами. Побували на території лижної бази, яка у лютому-березні 2022 року зазнала бомбардувань. Учасниця трьох Олімпійських ігор, заслужений майстер спорту України Ніна Лемеш розповіла про розвиток біатлону на Чернігівщині та свою спортивну кар'єру.

Італійські волонтери також побували в одному із приміських мікрорайонів Чернігова, який зазнав руйнувань від бомбардувань.

51 ноутбук від Німеччини – освітнім закладам

українською ГО «Nord Haus UA e.V.».

Засновниця останньої, Оксана Шоорлеммер вперше приїхала до обласного центру, щоб власноруч передати ноутбуки освітнім закладам. «Земля Мекленбург-Передня Померанія – побратим Чернігівської області. І тому для нас важливо допомогти освітянам вашого регіону», – наголосила вона.

Ноутбуки допоможуть організувати навчання онлайн і в змішаному форматі. Адже школи в близькості до кордону знаходяться під постійними обстрілами, потребують особливої підтримки.

Їх отримали 9 квітня Борзнянська, Семенівська, Сновська, Корюківська, Новгород-Сіверська та Остерська громади.

Ініціатива втілена в життя Міністерством науки, культури та європейської інтеграції землі Мекленбург-Передня Померанія у співпраці з німецько-

Росіяни завдали удару по центру Семенівки: загинула жінка, поранено чоловіка

9 квітня внаслідок ворожої атаки по центру прикордонного міста Семенівка Новгород-Сіверського району загинула цивільна жінка. Ще один місцевий чоловік зазнав поранень. Від ворожих влучань пошкоджено цивільні об'єкти, приватні оселі, господарські споруди, автомобілі.

Обережно на воді

9 квітня близько 14-ї години до Ніжинського районного управління поліції надійшло повідомлення про те, у водоймі виявили тіло місцевого хлопчика.

На місце події негайно прибула слідчо-оперативна група. Правоохоронці виявили у водоймі дитину без ознак життя. Поліцейські встановили, що хлопчик разом зі своїм старшим 14-річним братом пішов купатися до місцевої водойми. Під час плавання молодший брат не зміг вибратися з води потонув.

Співробітники поліції встановлюють причини та обставини трагедії.

Повідомляє Служба безпеки України

СБУ затримала російського агента, який готував ракетний удар по об'єктах Укрзалізниці на півночі України

Контррозвідка Служби безпеки зірвала спробу рф завдати вогневого ураження по стратегічних об'єктах Укрзалізниці на Чернігівщині. У результаті спецоперації в обласному центрі затримано російського агента, який готував ракетний удар по залізничній лінії, що сполучає північні та східні регіони України.

Ще однією потенційною ціллю ворога були платформи для вантажного обслуговування рухомих складів.

Щоб виконати вороже завдання, фігурант мав перевірити розвіддані окупантів щодо можливого використання залізничної лінії для переміщення військової техніки ЗСУ.

Для цього він приховано відслідковував рух ешелонів, а також фіксував напрямки їхніх маршрутів та місця зупинок.

Отримані дані агент мав дистанційно передати своєму російському куратору у вигляді координат залізничної гілки та пунктів вантажного обслуговування рухомих складів.

Ці відомості фігурант планував підтвердити фотографіями українських об'єктів.

Загарбники планували використати цю інформацію для ракетного удару по інфраструктурі Укрзалізниці, щоб порушити логістику ЗСУ.

Однак співробітники СБУ запобігли передачі агентурного «звіту» російській розвідці. Це стало можливим завдяки своєчасному викриттю зрадника та його затриманню під час виконання ворожого завдання.

За даними слідства, затриманим виявився працівник місцевого підрозділу Укрзалізниці, ідеологічний прихильник рашизму. З минулого року він став активним учасником російських Телеграм-каналів і таким чином потрапив у поле зору окупантів.

Під час обшуку в оселі затриманого вилучено мобільний телефон і планшет, які він використовував для комунікації з агресором через месенджер.

Наразі слідчі Служби безпеки повідомили йому про підозру за ч. 2 ст. 111 Кримінального кодексу України (державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану). Зловмисник перебуває під вартою. Йому загрожує довічне ув'язнення.

Спецоперацію проводили співробітники СБУ в Чернігівській області за процесуального керівництва обласної прокуратури.

СБУ повідомила про підозру російському військовому, який пограбував фермерське господарство на Чернігівщині

Служба безпеки встановили особу російського окупанта, який пограбував фермерське господарство та навмисно пошкодив техніку сільськогосподарського підприємства у с. Шестовиця Чернігівської області.

Мова йде про командира 2 мотострілкового взводу 5 мотострілкової роти 2 мотострілкового батальйону в/ч 55115 рф, 27-річного Кирила Ішматова. За даними слідства, у березні 2022 року підрозділ загарбника розташувався на території одного з підприємств Чернігівського району.

Всупереч порядку додержання законів та звичаїв війни Ішматов віддав підлеглим наказ на розграбування техніки зазначеного підприємства.

У результаті мародерства окупантів було викрадено та пошкоджено майно сільськогосподарського підприємства

на понад 2,8 мільйона гривень.

Факт розкрадання техніки підтверджений показаннями свідків, які впізнали воєнного злочинця за фотографіями.

На підставі доказів, зібраних під час здійснення досудового розслідування слідчими СБУ, російському окупанту заочно повідомлено про підозру за ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу України (порушення законів та звичаїв війни).

Служба безпеки проводить комплексні заходи для притягнення його до відповідальності.

Досудове розслідування злочину військового рф здійснюють співробітники Управління СБУ у Чернігівській області за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

За матеріалами СБУ винесено вирок бойовику «днр», який воював проти Сил оборони України на Донеччині

За матеріалами СБУ до 15 років позбавлення волі засуджено бойовика «днр», який брав активну участь у бойових діях проти Сил оборони України на боці російських найманців.

Оперативники СБУ встановили, що 29-річний уродженець Чернігівщини Михайло Медвідь у квітні 2014 року добровільно вступив до так званого «батальйону «спарта «днр». Перебуваючи у рядах цієї терористичної організації, він брав участь у боях проти сил АТО на території Донецького аеропорту, де облаштував вогневі позиції інших бойовиків.

У подальшому фігурант перейшов до іншого підрозділу терористичної організації «днр» – так званого збройного формування «розвідувальне управління республіканської гвардії «днр» на

посаду «розвідника-коректувальника». У складі цього терористичного формування зброяник продовжив воювати проти Збройних Сил України на боці ворога.

На підставі доказів, зібраних співробітниками СБУ, суд визнав злочинця винним за ч.1 ст. 258-3 (створення терористичної групи чи терористичної організації) та ч. 1 ст. 111 (державна зрада) Кримінального кодексу України.

Йому винесено заочний вирок – 15 років за грабатою.

Співробітники Служби безпеки вживають комплексні заходи для притягнення зрадника до відповідальності.

Розслідування злочинної діяльності проводили співробітники СБУ у Чернігівській області за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

СБУ викрила у Чернігові очільника ВЛК, який за хабарі «списував» ухлянтів з військового обліку

Служба безпеки викрила на корупції діючого керівника військово-лікарської комісії Чернігівської області.

За матеріалами слідства, в обмін на хабарі він допомагав призовникам ухилятися від мобілізації.

Фігурант був учасником злочинної схеми, яку організував колишній голова обласної військово-лікарської комісії Чернігівщини і якого СБУ задокументувала у лютому цього року.

Також викрито їхню спільницю – посадовцю медкомісії Чернігівського військкомату.

Фігуранти організували видачу неправдивих медичних висновків, в яких прописували важкі «діагнози» призовників. Потім ці документи направляли до військкомату з позначкою: непридатний до служби через «погане» здоров'я. Це дозволяло ухлянтам списатися з військового обліку і виїхати за кордон.

Встановлено, що фігуранти одержували з кожного клієнта до 5 тис. американських доларів.

На підставі зібраних доказів обом фігурантам повідомлено про підозру за двома статтями Кримінального кодексу України: ч. 1 ст. 114-1 (перешкоджання законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань); 3 ст. 332 (незаконне переправлення осіб через державний кордон України).

Дії очільника ВЛК додатково кваліфіковано за ч. 3 ст. 368 Кримінального кодексу України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою).

Наразі він перебуває під вартою. Зловмисник загрожує до 10 років тюрми з конфіскацією майна.

Також за матеріалами СБУ арештовано майно затриманого ексочільника обласної ВЛК. Мова йде про майже 1 мільйон доларів США, 4 квартири у Києві, Чернівцях і Чернігові загальною площею понад 400 квадратних метрів та земельні ділянки на Чернігівщині загальною площею близько 4 гектарів.

Розслідування проводили співробітники СБУ в Чернігівській області за процесуального керівництва Чернігівської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони.

У 2023 році ліс зникав зі швидкістю 10 футбольних полів щохвилини

У 2023 році у світі зникло 3,7 мільйона гектарів лісу. Як зазначено у звіті Інституту світових ресурсів, ліс зникає зі швидкістю 10 футбольних полів за хвилину.

Рекордну кількість лісів втратили Бразилія та Колумбія – там території лісів зменшилися на 36 і 49% відповідно у порівнянні з 2022 роком.

У Болівії протягом минулого року територія лісу скоротилася на 27% у порівнянні з 2022 роком. Третій рік поспіль цей показник у країні встановлює новий рекорд.

Демократична Республіка Конго втратила понад пів мільйона гектарів первинних тропічних лісів.

51% причин зникнення лісів пов'язані з пожежами, решта – з діяльністю людей. Руйнівний ефект на екосистему має вирубка лісу.

«Живий міст»

до античного світу: лінгвісти дослідили знакоумий грецький діалект

Діалект грецької мови ромейка, який походить від давньогрецької й наразі перебуває на межі вимирання, має більше спільного з мовою Гомера, ніж із сучасною грецькою. До такого висновку дійшли науковці з Кембриджського університету.

Професорка іспанської мови та історичної лінгвістики Іоанна Сітаріду встановила, що ромейський діалект походить від елліністичної форми мови, якою розмовляли люди до нашої ери. За її словами, ромейська має спільні риси з давньогрецькою мовою. Наприклад, носії сучасної грецької кажуть «я хочу, щоб я пішов», а мовою діалекту це буде – «я хочу піти» як давня форма.

Зрештою, Іоанна Сітаріду дійшла висновку, що «ромейка є сестрою, а не дочкою сучасної грецької мови», і цей висновок, за її словами, спростовує твердження, що сучасна грецька мова є «ізолюваною», тобто не пов'язана з жодною іншою європейською мовою.

Наразі достеменно невідомо, скільки людей у світі володіють ромейською мовою. Вона не має письмової форми, але збереглася в усній формі в гірських селах навколо міста Трабзон на півночі Туреччини.

«Прийняття ісламу в країнах Малої Азії зазвичай супроводжувалося мовним переходом на турецьку мову, тому ромейську, переважно, зберегли громади в долинах», зазначила Сітаріду, додавши, що велика частина носіїв мови в регіоні – це люди віком понад 65 років.

З надією на те, що носії ромейської можуть бути розкриті по світу, науковці Кембриджа створили проєкт звукозапису, до якого запрошують носіїв ромейського діалекту з усього світу, аби ті завантажити запис своєї розмови цією мовою.

Анастасія ПОЯ

«Українська правда – Життя»

У Франції хочуть запровадити штрафи за пропуск прийому у лікаря

Плагнують штрафувати людей, які записуються на прийом до лікаря, а потім пропущують його.

Влада планує запровадити штрафи за пропуск прийому у лікаря у розмірі 5 євро. У Франції щороку фіксують мільйони пропущених прийомів.

Штрафи – один із кількох заходів із підвищення рівня охорони здоров'я в країні. Штраф буде накладено на людину, яка не з'явилася на прийом або не повідомила про це менш ніж за 24 години. При цьому лікарі можуть скасувати штраф, якщо вважають, що причина пропуску прийому була досить вагомою.

Відповідний закон буде внесено на розгляд парламенту. Уряд хоче, щоб це покарання набуло чинності з 1 січня 2025 року.

В Ізраїлі знайшли величезне підземне укриття віком 2000 років

Археологи на півночі Ізраїлю знайшли величезний підземний сховок. Попередньо встановлено, що укриття вирили єврейські селяни майже 2000 років тому під час повстання проти Римської імперії.

Підземний сховок, що складається з вузьких тунелів і більших кімнат, вразив археологічну спільноту своїм масштабом та складністю. Археологи розкопали цей лабіринт у місці під назвою Хукок, де відсутні ознаки руйнування, що свідчить про те, що бойові дії не досягли цього району. Ця знахідка стала першою схованкою такого масштабу епохи Бар-Кохби, знайденою на північ від Єрусалиму.

Лабіринт складається з тісних тунелів і більших кімнат, які використовувалися для порятунку цілих сімей. Серед артефактів, знайдених під час розкопок, була бронзова каблучка, що підійде на палець дитини, а також інші предмети, які датуються часами Бар-Кохби.

Археологи відзначають, що їхня робота ще не завершена. Є багато інших нір, які потрібно очистити, і можливо, ще більше артефактів, які розкажуть про життя на Святій Землі 2000 років тому.

Найбільш дощове місто світу

Тут протягом року випадає майже 12 метрів опадів.

Селище Маусінрам в Індії щорічно приваблює 10 тис. туристів, які бажають побачити природну красу та найсильніші дощі у світі. Річний рівень опадів у місті досягає 11 873 мм. Дощ не закінчується швидко – інтенсивні зливи можуть тривати тиждень і навіть довше без перерви.

У червні 2023 року за добу тут випало 1003 мм опадів, що перевищує середньорічну кількість опадів у Лондоні.

Місцеві жителі наголошують, що такі сильні дощі можуть бути небезпечними та руйнівними. Під час злив люди залишаються в будинках, дітям забороняється ходити до школи через небезпеку зсувів та повеней. Електрика постійно відключається, баки для дощової води переповнюються, а доступ до питної води може бути утруднений.

Крім того, серед місцевих популярна звукоізоляція дахів будинків, оскільки дощ, що заспокоює середньостатистичного мешканця рівнинної місцевості, у цій точці планети посправжньому дратує.

Причини такої кількості опадів у місті пов'язані з його розташуванням на висоті 1400 м над рівнем моря, а також із впливом теплого та вологого повітря з Бенгальської затоки.

Туристи приїжджають до Маусінрам насолодитися екзотичними зливами на тлі чудових видів, пейзажів та водоспадів, включаючи чотирьох у світі за висотою Нохкалікай.

Французькій парі заборонили заводити тварин: вони мали 159 котів

На пару з Ніцци суд наклав заборону на утримання домашніх улюбленців. Причиною стало те, що 68-річна жінка та 52-річний чоловік утримували понад сотню собак та котів у ненадлежащих умовах.

Про тварин стало відомо в 2023 році, коли офіцер поліції приїхав на виклик за скаргою на сварки пари.

Представник влади, увійшовши до помешкання, з'ясував, що у квартирі загальною площею 80 м², крім чоловіка та жінки, проживали 159 котів та 7 собак. Тварини були вкриті паразитами, зневоднені та страждали на недоїдання. У ванній кімнаті правоохоронці знайшли ще щонайменше 4 мертвих тварин.

Перших трьох котів і таку ж кількість собак жінка забрала від своїх батьків у 2018 році, згодом привела додому ще близько 30 тварин із покинутого будинку біля свого помешкання. Відтак тварини почали розмножуватися.

Психіатричне обстеження виявило в жінки «синдром Ноя» – психологічну потребу рятувати тварин навіть за неможливості утримувати їх у належних умовах.

Крім постійної заборони утримувати домашніх улюбленців, суд призначив парі рік умовного засудження і зобов'язав сплатити понад 150 тис. євро організаціям із захисту тварин. Інформація щодо подальшої долі 166 котів та собак відсутня.

У Парижі вилучили картини Малевича, які вважають викраденими

Французькі судові виконавці вилучили з паризького сховища понад 100 робіт художників-авангардистів. Серед них і картини відомого українського художника Казимира Малевича. Вони підозрюють, що твори були викрадені у приватного колекціонера.

Юридична фірма з Франкфурта Dentons стверджує, що ці твори належать її клієнту – бізнесмену та інвестору палестинського походження Усману Хатібу.

Колекцію оцінюють у понад 100 мільйонів євро. Хатіб стверджує, що її викрали у грудні 2019 року з орендованого ним сховища у Вісбадені (Німеччина).

Серед вилучених творів – роботи російських художників Василя Кандинського та Наталії Гончарової, а також Казимира Малевича.

Це не перша знахідка творів з викраденої колекції Хатіба. Минулого року судові виконавці вилучили зі сховища у

Франкфурті картини, які колекціонер також називав своїми.

Загалом Хатіб стверджує, що втратив близько 900 творів мистецтва по всьому світу. Деякі роботи у минулому році були продані на аукціонах в Ізраїлі, Франції та Монако.

У 2015 році Хатіб придбав 871 роботу в ізраїльського арт-дилера Іцхака Заруга, який керував галереєю у Вісбадені. Втім, після угоди місцева прокуратура конфіскувала роботи, бо вважала їх підробками. У 2019 році влада повернула Заругу колекцію, яка також включала частину картин, які придбав Хатіб. А через якийсь час твори мистецтва пропали зі сховища Хатіба у Вісбадені.

Син Хатіба стверджує, що знає крадія і намагався домовитися про повернення колекції, але безрезультатно. Більше того, роботи почали з'являтися на аукціонах.

У Венесуелі помер найстаріший чоловік світу

Хуан Вісенте Перес Мора помер 2 квітня у віці 114 років. Позаторік, у віці 112 років і 253 дні Перес отримав титул найстарішого чоловіка у світі та 4 лютого 2022 року був внесений до Книги рекордів Гіннеса.

Рекордсмен народився 27 травня 1909 року у венесуельському штаті Тачіра в Андах і був дев'ятою дитиною в сім'ї. У п'ятирічному віці почав працювати разом зі своїм татом і братами в сільському господарстві та допомагав у зборі цукрової тростини та кави.

Новий найстаріший чоловік планети – 111-річний Джон Тіннісвуд з Англії

Цей титул він отримав невдовзі після смерті венесуельця Хуана Вісенте Переса.

Джон Альфред Тіннісвуд народився в Ліверпулі 26 серпня 1912 року. Станом на 5 квітня 2024 року його вік склав 111 років та 223 дні.

Тіннісвуд пережив обидві світові війни. Під час Другої світової йому було 27 років. Попри проблеми із зором, чоловік працював на адміністративній посаді в армійсько-

му платіжному корпусі, який вирішував фінансові питання.

Окрім бухгалтерського обліку та аудиту, робота Джона включала логістичні завдання: пошук солдатів та організацію постачання продовольства.

Джон зустрів свою дружину Блодвен у 1942 році. Подружжя прожило разом 44 роки – у 1986 році жінка померла.

Наразі Джон має чотирих онуків і трьох правнуків. Він проживає у будинку для літніх людей.

Попри свій поважний вік, Тіннісвуд може самостійно виконувати більшість повсякденних завдань.

За словами Джона, його довголіття – це «чисте везіння»: «Ви або живете довго, або живете коротко, і з цим нічого не поробиш».

Він не палить і рідко вживає алкоголь. Однак діти чоловік не дотримуються. Щоб зберегти своє здоров'я, Джон радить усім дотримуватися поміркованості.

Взагалі-то, стати новим найстарішим чоловіком світу мав 112-річний японець Гісабуро Сонобе. Однак він помер 31 березня.

Нідерландець живе із пересадженим серцем 40 років

Берт Янссен мав 17 років, коли йому діагностували кардіоміопатію – захворювання, внаслідок якого серцю важче постачати кров по всьому організму. Лікарі попередили підлітка: якщо не виконати трансплантації, то жити йому залишилось до шести місяців.

На той момент, у 1984 році, у Нідерландах таких операцій ще не проводили, тож хлопця направили до британської лікарні Герфілд. У червні того ж року Янссен отримав донорський орган від юнака, який загинув в автокатастрофі. Операцію провів відомий єгипетський кардіохірург Магді Якуб.

Наразі чоловікові 57 років. Він одружений і має двох синів. Його захоплення – плавання та спорт. Янссен здоровий та в чудовій фізичній формі. Однак через деякі побічні ефекти йому довелося трохи уповільнити ритм життя.

Середня тривалість життя пацієнтів після пересадки серця становить 16 років. Проте Берт Янссен спростовує це. Чоловікові вдалося побити попередній рекорд,

який встановив канадець Гарольд Сокирка, що прожив із донорським серцем майже 35 років.

«Пацієнти після трансплантації мають бути активними, але дотримуватися здорового способу життя, що пан Янссен і робив», каже кардіолог Ерлінг.

«Троянські вісті». Український Мюнхгаузен та інші помічники більшовицьких людоловів

Як і кого з українських діячів більшовики використовували для спецоперацій на Заході

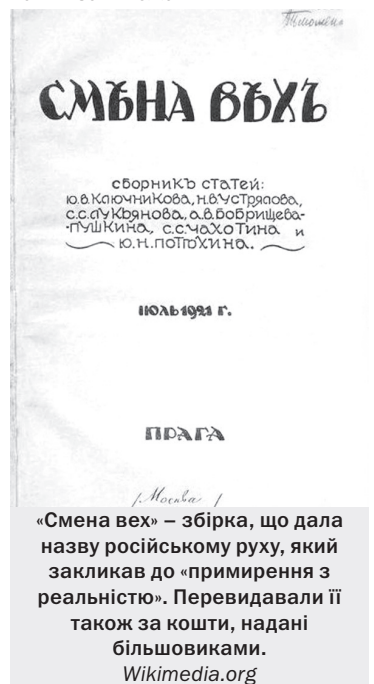
«Ви всі в міліції? Фантастика!» - ошелешено вигукє головний герой комедії «Дежа вю», події якої нібито розгортаються в Одесі 20-х років минулого сторіччя. Не така вже фантастика насправді. Бо схожі відчуття охоплюють чи не кожного, хто вирішить розібратися у стосунках в середовищі мігрантів, які саме в ці роки або трохи раніше залишили Росію та сусідні з нею країни, що опинилися під владою комуністів.

Йдеться звісно про просочування до цього кола не кіношної радянської міліції, а цілком реальної і моторошної в усіх своїх проявах більшовицької спецслужби – ОГПУ. Чи принаймні Комінтерну, який, втім, із мережею ОГПУ був тісно переплетений.

Агенти Москви були присутні і в емігрантських організаціях, і, звісно, в емігрантській пресі. Роль медіа і пропаганди Володимир Ленін оцінював завжди дуже високо, навіть в ті далекі часи, коли сам тільки-но доєднався до нечисленних тоді підпільників – борців із царатом.

Тож очікував, що цю зброю будуть використовувати і проти його влади. А тому діяв на випередження. Напряму – створюючи відверто комуністичні «рупори» – і під чужою маскою – через нібито незалежні видання та інформаційні агентства.

Найбільше таких маніпульованих з Радянської Росії медіа з'явилося в середовищі біженців – політичних і не тільки політичних. Зрештою, цьому принаймні не заважав мовний бар'єр. А грошей спочатку було неміряно – більшовики в пряму сенсі «взяли банк» і «шикували на всі». Не дивно, що вже в 1921 році в них був цілий букет підконтрольних видань по всій Європі і навіть за її межами.

«Смена вех» – збірка, що дала назву російському руху, який закликав до «примирення з реальністю». Перевидавали її також за кошти, надані більшовиками.
Wikimedia.org

Москва навіть могла собі дозволити, скажімо, закрити їх усі разом (принаймні російськомовні), залишивши найкращий, на їхню думку, часопис «Новий мир» («Новий світ»). Щоправда, як і в будь-якій бюрократичній структурі, скорочення врешті-решт призводило до нового збільшення.

Для просування «потрібного» руху «Смена вех» одразу вирішили додати до нього щоденну газету, а потім з'явився і найвідоміший берлінський часопис цього напрямку – «Накануне» («Напередодні») (на фото). Показово, що всі ці рішення – із виділенням мільйонного фінансування – ухвалювалися на рівні керівництва більшовицької партії. Хоча формально медіа були нібито незалежними.

Зрозуміло, що подібні проекти створювалися не лише російською. Створюючи привабливу вітрину для СРСР, мали демонструвати й «розквіт» усіх об'єднаних під його владою народів. Грузинів, скажімо. І безумовно українців. Пропагандистську літературу українською в Європі почали видавати ще в 1919 році, коли ще були живі надії на переможний «західний похід» Червоної Армії. Коли ж надії на швидку «світову революцію» почали танути, на інформаційному напрямку більшовики лише подвоїли зусилля.

Вже на початку 1922 року у Варшаві було створене видавниче товариство «Космос» (формально – «україно-американське»). Серед «акціонерів» фірми були навіть такі безумовно помітні більшовики як Християн Раковський та Олександр Шумський (останній, втім, був тоді офіційним представником маріонеткової УСРР в польській столиці, тож мав долатися так би мовити і «за статусом»).

Щоправда, правління «Космосу» отаборилося зрештою в Берліні, в Німеччині знаходилися і його друкарські потужності. А частина накладів додруковувалася взагалі у Харкові. Серед організаторів реальної роботи «Космосу» можна назвати таку помітну особу як Наум Калюжний. Колишній боротьбист на той момент вже мав досвід редагування кількох газет, керівництва «агітпотягами» керівників УСРР і участі в мирних переговорах з Польщею у Ризі. Вочевидь тому його вважали неабияких фахівцем з дипломатії і призначили першим секретарем постпредства (посольства) «радянської України» в Берліні.

Юрій Смолич, письменник і в майбутньому (принаймні за тими документами, до яких мають доступ дослідники) агент радянських спецслужб, автор безумовно художніх звітів-доносів на Олександра Довженка, описував Калюжного так: «Зовні аж надто типовий українець із «свідомих»: завжди ходив у вишиваній сорочці, козацькі вуса вниз, та й статурою кремезний, присадкуватий, з зірким оком. Говорив гарною, витонченою, я б сказав, українською мовою, залюблений в усе українське – мову, традиції, мистецтво, літературу. Національністю був єврей.»

Вочевидь робота Калюжного із «Космосом» його кураторам сподобалася, тож вони перевели «підопічного» на аналогічну посаду до Відня. Виконувати нове партійне завдання (в буквальному сенсі, це було саме рішення по «партійній лінії») – створювати формально незалежний часопис «Нова громада».

Мета була визначена чітко – нейтралізувати вплив тамтешніх «ворожих» видань на кшталт «Новой доби» Володимира Винниченка. Схема взаємодії – та ж, що з берлінським «Накануне» (дослівно – іноді комуністи бувають на диво відвертіми «між своїми»).

«Фронтменом» видання став Семен Вітик, один з засновників Української соціал-демократичної партії, колишній депутат австрійського парламенту і голова президії Трудового конгресу, того самого, який освятив акт злуки 1919 року. Серед тригерів, які могли підштовхнути діяча з таким поважним «бекграундом» до радянських «обійм», іноді називають Варшавську угоду, за якою Симон Петлюра від імені УНР по суті відмовився від «рідної» для Вітика Галичини. Врешті-решт, навіть Євген Петрушевич після неї перейшов на радянсько-польську позицію. Але навіряд чи це було єдиним фактором.

Семен Вітик. Wikimedia.org

Проте Вітик був радше «обличчям» «Нової Громади», не лише технічні питання, а навіть формування кола авторів часопису взяв на себе Калюжний. І робив це завзято, принагідно виконуючи ще одне, не надто шляхетне завдання. Своєрідного «троянського коня».

Адже часопис мав спонукати українців повертатися (а у випадку галичан – переїжджати) до Наддніпрянської України. І спонукати не лише словом. Надія Суровцова згадувала, як разом з Вітиком – нібито для «Нової громади», але фактично для влади УСРР та ОГПУ – вони збирали й обробляли персональні дані українців, які опинилися за кордоном – фактично створюючи «картотеку» для спецслужб.

Надія Суровцова Wikimedia.org

Підступність більшовицьких людоловів полягала в тому, що для

багатьох з тих, хто «клянув» на їхні обіцянки, це був «квиток в один кінець». Не всіх, звісно, одразу брали під варту. Але для більшості знайомство із «комуністичним раєм» вже за кілька років завершувалося таки ув'язненням, або й смертю.

Проїшли через це й дописувачі «Нової громади», які наважилися долучитися до «будівництва нової

Антін Крушельницький після роботи в «Новій громаді» редагував радянсько-польські часописи «Нові шляхи» та «Критика» у Львові, потім теж переїхав до УСРР, був ув'язнений і розстріляний в 1937 році. Wikimedia.org

України» на батьківщині. Суровцова отримала термін вже через три роки після повернення. Вітик – через вісім. Розстріляли його в 1937 році.

Калюжний після Відня ще кілька років «дипломатствував» у Празі, але потім теж був відкликаний додому, де займався переважно літературною діяльністю, редагуванням та цензорством (про ті часи й згадував Смолич). Відчувши, що дотягуться й до нього, Калюжний поквапився залишити всі посади та навіть вийти з партії «за станом здоров'я», але марно – після арешту помер у в'язниці, не дочекавшись суду.

«Плинність кадрів» була однією з причин того, що «Нова громада» проіснувала лише кілька років. Та й взагалі більшість медіа, створених більшовиками для спецзавдань за кордоном, діяли недовго. Хоча б тому, що читачі швидко переконувалися – мають справу з черговою радянською «бульбашкою», і йшли.

Нудною «Новою громадою» називав навіть Михайло Грушевський, який на той час теж повернувся до України.

Виконавці, можливо, могли працювати й тонше, але куратори до цього їх не надто заохочували – в СРСР навіть за позірну «об'єктивність» могли звинуватити і тих, і інших в укомусь ухили чи навіть «потурани українській дрібнобуржуазній стихії», а там і до «викриття петлюрівщини» із вироком у фіналі було недалеко. Замість цього частіше засновували нове видання, іноді навіть в іншому місці.

До того ж і міжнародна кон'юнктура швидко змінювалася. Вже в 1924 році, скажімо, увага більшовицького керівництва з Німеччини і Австрії значною мірою переключилася на Францію. І замість берлінського «Накануне», інтерес до якого вже був втрачений, зусилля зосередили на створенні часопису у Парижі.

Назву для нього вигадували недовго, зупинилися на «Паризькому віснику». А потім вирішили створити і видання «для українців» – за тим же шаблоном його назвали «Українськими вістями».

На чолі проекту стала персона, колоритніша навіть за Калюжного з Вітиком. Ілля (іноді кажуть Ілько) Боршак. Який сам себе називав правником і «професором історії». Звання професора він, щоправда не мав, але ось, наприклад італійською «професоре» це взагалі будь-який викладач, а викладав історію в своїх публікаціях Боршак і справді захоплює.

Та що там історія! Найважливіший і найприскіпливіший дослідник біографії цього персонажа, Вадим

Ілля Боршак. Bulac.Hypotheses.org

Ададуров з'ясував, на підставі знайдених ним документів, що й власну біографію Боршак... вигадав. Ба навіть кілька біографій. І так само кілька разів змінював навіть не прізвище, а власну ідентичність.

Народився він як Ілля Баршак, син Лейби Баршака і Двоїри Троцької в бесарабських Більцях у 1894 році. Його батько був вчителем і невдовзі переїхав з родиною до поселення Нагартав біля Березнегубового (тепер це Миколаївщина), а після закінчення Іллею школи віддав сина до гімназії у Херсоні.

В останньому її класі Баршак охрестився за православним обрядом, при цьому за хрещеного батька взяв директора гімназії Костянтина Тюльпанова (за поглядами – російського імперця) і згодом називав себе по-батькові Костянтиновичем.

Дослідник впевнений, що в цей час і сам Баршак ідентифікував себе як росіянина. Згодом він навіть позначав так свою національність в деяких анкетах, а місцем народження називав Херсон. Більше того – у вигаданих для себе життєписах підписував статус батька з вчителя до інспектора училищ і стверджував, що той теж був православним.

Чому нам треба забути про Другу світову?

XX сторіччя часто називають коротким. Але як багато воно вмістило! Дві світові війни, дві революції, кілька спроб проголосити й відстояти Українську державу, Голодомор, Голокост, Чорнобиль. Це сторіччя пошуків відповідей на складні питання, часом болючих і неприємних, утім надзвичайно важливих для усвідомлення власної ідентичності й місця у світі.

Чому нас знищували? Як ми вижили? Що нам робити з радянською спадщиною — матеріальною і ментальною? Зрештою, як варто ставитися до власної історії? Про це розповідає Віталій Скальський — директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, викладач Національного університету «Києво-Могилянська академія», дослідник історії XIX і XX століть — у лекції «Як ми тут опинилися? Магістралі та манівці української історії XX сторіччя». Ця лекція відбулася в межах освітнього проекту «У пошуках ідентичності», створеного ГО «Культурний Проєкт». Її текст опубліковано на сайті L.B.ua.

Батуринська різанина: 13 листопада 1708 року гетьманську столицю московські карателі стерли з лиця землі. Фото: cheline.com.ua.

поле, ми живемо своїм життям незалежно від того, хто що скаже в Росії чи Білорусі. Увагу привертають хіба найбільш одіозні заяви.

Важливо те, що нове вторгнення Росії в Україну спонукало нас інакше

сперечатися про кількість жертв Голодомору: від 3,5 до понад 10 мільйонів; сперечатися про роль УПА в подіях на Волині чи про заснування міст на півдні України. Але ми обговорюємо одне й те саме.

Натомість тоталітарні нації та держави пропонують одну-єдину «правильну» версію історії. Це зараз відбувається в Росії: там неможливі різні оцінки історичних персонажів або подій. Важливо, аби сучасні вчителі заохочували учнів висловлюватися й оцінювати події так, як вони розуміють, без нав'язаних штампів.

Історія програмує наше сучасне і майбутнє

Те, як ми розповідаємо про наше минуле, дуже сильно впливає на те, як ми будемо жити надалі. Якщо ви розгорнете шкільний підручник зі всесвітньої історії, то побачите, що в ньому параграфи складені за розповідями про кожну державу в період першої половини XX століття (між Першою і Другою світовими війнами). Коли читаєте, наприклад, про Румунію, можна схопитися за голову. Чому? Бо там Румунія залишалася «боярською».

Румунія у 1920-х — 1930-х роках змальована в якихось чорних, негативних форматах. Цей текст мало змінився з радянських часів, коли владні комуністи негативно ставилися до політичного режиму в Румунії 20-х — 30-х років XX століття.

Звичайних землевласників, які мали право приватної власності на свою землю, змальовували як глитаїв, як визискувачів трудового українського селянства. Але це не так. Нині багато хто в Україні є землевласником, чи не кожен селянин має свій пай, город — це його власність. Якщо в підручниках є ці фрази про глитаїв і визискувачів, то вони програмують і нас так називати сучасників-фермерів. Людей, які просто зараз свої трактори перетворюють на бронетрактори й власними силами розмінують українські території.

Щось подібне можна було донедавна зустрічати в історичних текстах про XIX — початок XX століття: «капіталісти», «помішки». Але хто такий капіталіст? Це власник невеличких заводів, кондитерських, магазинчиків. Якщо на такому рівні ми щодо цих людей формуємо негативний образ, то через 5, 10, 20 років в українському суспільстві будемо мати такі нарративи. Якщо, звісно, не змінимо цього.

Оповіді про минуле — основа уявлення про нормальність і ненормальність. Те, кого з минулого ми вибираємо зразком для наслідування, об'єктом для гордоців, заздощів, обговорень, дуже впли-

ває на сучасне. У нашому минулому є багато історій про політику. Загалом історія України дуже заповітована. Ми вивчаємо, досліджуємо, читаємо про Грушевського, Винниченка, Петлюру, Пилсудського. Ми знаємо поіменно Хрущова, Брежнєва, Горбачова і так далі. Але скільки місця в нашому житті займає політика? Це максимум вечірній скролінг перед сном чи телевізійні програми новин. Звісно, важливо знати про якісь основні політичні явища, події та політиків минулого. Утім минуле — це не лише політика.

Свого часу в одній робочій групі відбувалася палка суперечка про доцільність поняття «раднаргоспи» у шкільній програмі з історії. Деякі співробітники переконували, що дітям потрібно його знати і що без нього людина буде історично неграмотною. Але чи можемо ми зараз знати історика, який простими словами, «на пальцях», пояснить це поняття? Зазвичай це будуть такі громіздкі, важко читабельні, занадто розумні абзаци, що треба мати дуже добру історичну підготовку, аби щось зрозуміти. Сучасні й майбутні громадяни України цілком спокійно проживуть без знання поняття «раднаргосп». Краще хай вивчать слово «незалежність», Степана Хмару, В'ячеслава Чорновола.

Історія легітимізує

Коли ми бачимо товар у супермаркетах, на логотипах часто видна дата заснування торгової марки. Якщо торгова марка існує 100, 120, 150 років, це додає їй плюсики у нашому виборі.

Наявність історичних маркерів закріплює нас тут, на тій чи іншій території. Чому українські громади в діаспорах часто намагалися поставити пам'ятник Тарасові Шевченку або Іванові Франку, пам'ятний хрест у пам'ять про Голодомор, побудувати церкву? Тому що це законірно, показує, що ми тут є. І тоді наша громада є тут помітною.

Якщо тут стоїть наш пам'ятник, то це свідчить: або це наша земля, або ми тут надовго.

Після другої половини 1960-х років у центрі кожної сільради в райцентрах стояв пам'ятник невідомому солдату, воякам радянської армії. У певних регіонах з'явилися «братські могили полеглих від рук

підрадянська Україна з усіма притаманними їй подіями; українські землі у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії;

Друга світова; періодизація за генсеками КПРС: Сталін, Хрущов, Брежнєв, Горбачов. «Лайтовий» варіант уже не за прізвищами, а за назвами періодів: відбудова, відлига, застій, перебудова;

зрештою — незалежність. На перший погляд, нібито нормальна схема. Але вона є глибоко росієцентричною.

Історія України XX століття виглядає як наша війна за незалежність. Бо війна — це не лише зброя, воєнні дії, фронт, постріли, обстріли, бомбардування, вона може набувати різних форматів. Ми можемо навіть не відчувати цих форматів, вони відбуваються десь на рівні макроекономіки, політики, дипломатії.

Пригадайте дев'яності й двотисячні: різноманітні газові війни, шоколадні війни, молочні війни. Ці конфлікти теж є елементом війни. У контексті розмови про столітню війну за незалежність дуже хочеться, щоб вона завершилась і справді залишилася столітньою, не виходила за ці рамки.

Формування української нації у кінці XIX — на початку XX століття

У цей час українці усвідомили свою силу, почали творити власну державність. І відтоді починаються різні конфлікти із сусідами, які прагнули зайняти наші території. Боротьба, яка розпочалася десь на початку XX століття, досі триває. Часом ми героїчно опираємось і воюємо, а часом не менш ганебно ідемо на співпрацю.

Наведемо як приклад той самий Радянський Союз. Ми, українці, легітимізували радянську владу, визнавали її, пішли з нею на співпрацю. Не всі, звісно, бо були шістдесятники, повстанці, дисиденти, інші люди, які продовжували боротьбу. Та все ж українці мають нести свою частку відповідальності за те, що відбувалося в Радянському Союзі.

Отже, на початку XX століття українські землі входили до скла-

Евакуація під обстрілами: люди проходять через пошкоджений обстрілами російською армією міст в Ірпіні, 7 березня 2022 року. Фото: Сергій Нужненко / Радіо Свобода

Повномасштабне вторгнення і наша перша реакція

Два роки тому, коли ми опинилися в умовах повномасштабної агресії, відразу ж гостро постало питання історії. Ми питаємо себе, чому так сталося і триває досі. Для істориків вторгнення Росії в Україну не було неочікуваною новиною, адже ми знаємо: у минулому це було вже неодноразово. Десь ми успішно відбивалися, а десь не зовсім. Усе ж ми змогли протривати, проіснувати й підтвердити те, що зараз українці є нацією, яка здатна до ефективно організації та відстоювання власних інтересів.

У перші тижні й місяці історичну й навколоісторичну спільноту охопила тенденція зіставлення сучасних подій з подіями Другої світової. Вторгнення 24 лютого масово порівнювали з 22 червня 1941 року, повторювали риторично про неочікуваний напад нацистів, хоча насправді він був цілком очікуваний та очевидний. У соцмережах траплялися пости про евакуацію, у яких багато хто порівнював теперішню евакуацію з евакуацією 1941 року.

Так відбувалося через те, що ми дуже довго перебували в полоні риторично про Другу світову війну: дехто навіть говорив тими самими словами. Через кілька місяців такі порівняння зникли як масове явище, але все ж цікаво, що вони були. Виявилось, цю риторичку нам накиннули — ми слухали росіян і відповідали їм. Тобто фактично були в полоні «русского міра» і при тому намагалися довести, що це не так.

На щастя, зараз українці припинили відповідати на безпідставні звинувачення з боку росіян у нацизмі. Нам здебільшого перестало бути цікавим російське інформаційне

подивитися на історію XX століття й історію України загалом. І задуматися, чи добре ми знаємо свою історію, як вона викладається в школах і поза школою, у публічному просторі тощо.

Чи можна переписувати історію?

У 1990-х — на початку 2000-х років ми часто чули фразу «досить переписувати історію». Зрідка ці слова вириваються і зараз. Так от: історію можна переписувати. Ба більше: чи не єдине завдання історика — переписати історію відповідно до сучасних уявлень про справедливість, світ і наші цінності.

100 років тому були якісь інші цінності й очікування, суспільство потребувало іншої історії. Зараз ми хочемо зрозуміти, чому Росія на нас нападає і як ми можемо на це відповісти. Ми шукаємо відповідей, але історія і тексти, написані наприкінці 1980-х — на початку 1990-х і в перші 10–20 років незалежності, повноцінної відповіді на ці питання дати не можуть. Тому ще раз: історію треба переписувати.

Історія об'єднує

Модерна теорія нації передбачає, що нація — це спільнота людей, об'єднаних певним набором ознак і відчуттям спільності, уявленням про себе, чужих та інших. Однією з ознак нації є спільне уявлення про минуле та спільний історичний нарратив.

У випадку демократичних націй ідеться про те, що ми можемо по-різному оцінювати тих чи інших історичних діячів або подій. Наприклад, критично ставитися до вчинку Богдана Хмельницького в 1654 році й укладення союзу з тодішнім Московським царством. Можемо

Об'єднавча акція 22 січня 1919 року в Києві: проголошення Акту злуки Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки на Софійській площі в Києві. Знято з дзвіниці Софійського собору, на задньому плані ще не зруйнований більшовиками Михайлівський Золотоверхий Собор. Фото: istpravda.com.ua

буржуазних націоналістів». Чому це зробили? Щоб показати: тут радянська влада і радянська армія, яка пролила кров за цю землю. Пролита кров, як і праця, освячує право на цю землю. Тому дуже важливо мати українські пам'ятники на тих територіях, які ми вважаємо своїми.

Досі типова історія України XX століття має такий вигляд:

українська революція 1917–1921 років;

ду двох імперій: Російської та Австро-Угорської. Більшість території була під Росією, меншість — у складі Австро-Угорщини, але саме уявлення про той час є занадто росієцентричним.

У багатьох тематичних дослідженнях і підручниках тексти написані так, що Австро-Угорщина — це чужа держава, а Росія — це своя. І йдеться не тільки про історичні тексти.

Чому нам треба забути про Другу світову?

7 У низках бібліотек є відділи зарубіжної українки. Як дивно знаходити там українськомовну книжку, видану у Львові в 1920-х – 1930-х роках! Чому так? Бо з погляду радянської системи ця книжка справді зарубіжна.

Нам наразі важко зрозуміти, що для президента ЗУНР Євгена Петрушевича ближчим був Відень, ніж Київ. Він їздив до Відня потягом, не перетинаючи кордону, а для того, щоби поїхати до Києва, йому було потрібно отримати візу. У Волочеську чи Підволочиську пересісти на інший потяг, з іншою шириною колії і перевести свій календар на 13 днів, бо держави користувалися різними стилями календарів.

Мільйони людей жили в зовсім різних політичних, юридичних, економічних практиках. Вимагати від цих людей, щоб вони в одну мить 22 січня 1919 року стали дуже тісно співіснувати, співпрацювати, жити в одному інформаційному просторі – наївно й не зовсім правильно. Цьому не треба дивуватися, бо величезна кількість населення сучасної України щойно починає розуміти важливість мови.

Перша світова війна

Українські території за ці чотири роки постійно були полем бою. Були вбиті або поранені сотні тисяч, можливо, навіть мільйони людей, зокрема українців. Для українського суспільства це великий стрес, і тепер ми це чудово розуміємо. Утім ситуація зі сприйняттям свій/чужий абсолютно аналогічна. Наші – це російська армія, а інші чужі – це австро-угорська армія, де раптом є таке позитивне явище, як українські січові стрільці, і ми цих січових стрільців дуже любимо.

Українська революція 1917 – 1918 років

Велика проблема сучасного українського суспільства в тому, що ми не маємо емоційного зв'язку з тим часом. Ми багато говоримо про Другу світову, але мало цікавимося долею наших предків в умовах революції початку ХХ століття, Першої світової війни. Для цього є цілком об'єктивні причини. У радянський час це все винищувалося, забувалося, затиранося, про це не розповідалося.

Але наше коріння саме в тій Українській Народній Республіці. Цей емоційний зв'язок треба відновлювати. Встановлювати, відновлювати пам'ятники, могили наших вояків армії УНР, бо ми тоді закорінюємося на цій землі.

Пристосування

до нових обставин

Україна вела боротьбу на кількох фронтах: проти білих і червоних росіян, поляків, були конфлікти з румунами. Урешті всі наші території зайняли сусідські армії. Чи значило це, що ми програли? Ні. Ми інкорпоровалися, пристосувалися до нових обставин. У більш-менш демократичних державах українці змогли створити партії, громадські організації, заснувати свої «Просвіти», школи, товариства, театри, газети і все, що нам було потрібно. На Галичині зародився рух «Свій до свого по своє».

У часи Радянського Союзу ми змогли таки примусити комуністичний режим спочатку погодитися на українізацію. Але також і примусили більшовиків тримати на території України мільйонну армію, бо без цієї армії радянський режим тут не втримався б.

Українські землі у 1920-х – 1939-х роках

Щодо цього періоду вживають словосполучення «міжвоєнний період». Варто поміркувати над тим, щоб знайти інший термін, адже тепер ми маємо іншу війну. Міжвоєнним ми цілком можемо називати зовсім інший історичний період – з 1945-го до 2014 року.

Радянський режим часто називають окупаційним. Чи можемо ми так говорити? СРСР точно був нам чужим, та попри це в Радянському Союзі жили, народжувалися, помирали мільйони українців. Вони працювали в структурах цього режиму, навіть у політичній структурі, були членами компартії, комсомолу, перебували в держапараті, у поліції чи в органах, які чинили терор. Отже, є й наша участь. Тому що ми цю державу будували.

У комсомольських бригадах, які ходили по голодних українських селах, були, звісно, представники росіян, євреїв, інших народів. Але місця сховку зерна здавали свої. Сусіди. Ми це мусимо проговорити. Це може бути дуже гостра й болюча суспільна дискусія. Та для того, щоб вилюкуватися від травм тоталітаризму, нам доведеться це зробити.

Колективізація, індустріалізація, Голодомор і Великий терор

Ми мусимо говорити про ці події, бо саме вони призвели до нашого сучасного стану.

Голодомор – те, що зламало наше село й хребет української нації. Ми травмовані й відчуваємо ці наслідки досі. Ми й надалі, можливо, несвідомо, але боїмося голоду. І ладні віддати навіть власну державу, аби лиш не померти від голоду.

Індустріалізація – те, що створило явище «Донбас». Вона зламала історію наших міст, заводів і підприємств. В Україні ще з ХІХ століття були заводи. Але в радянський час ці підприємства трішечки модернізували, перебудували й написали, що їх побудували комуністи. Навіщо ми й досі тягнемо це у свою історію? Великий терор. Чи знаємо ми своїх загиблих, розстріляних у час Великого терору? Чи зверталися до архіву Служби безпеки України, до архіву громадських об'єднань, де зберігаються документи, кримінальні справи проти цих наших розстріляних предків? Це можна і треба робити. На щастя, зараз архіви активно оцифровують і доступ до них не є складним.

Друга світова війна. Під час вивчення й описування Другої світової війни часто починають говорити про якісь військові операції: Ясько-Кишинівська, Донбаська, Перекопська тощо. Їх складно навіть вимовити, не те що запам'ятати. Ми вивчаємо чотири українські фронти, знаємо всі плани й операції, які проводила радянська армія на території України від 1939-го по 1941 рік, але при цьому нічого не знаємо, наприклад, про операції в нацистській армії.

До вивчення історії треба підходити об'єктивно, незалежно від політичних переконань.

Які події Другої світової нам варто знати?

Пакт Молотова-Ріббентропа – Україну вчоргове поділили два диктатори.

Напад 1 вересня 1939 року. Здебільшого ми й надалі не сприймаємо

1 вересня 1939 року як початок війни і як трагедію нашого народу.

22 червня 1941 року. Ця дата показує, що, можливо, не варто стовідсотково поклатися на геополітичних друзів, а потрібно поклатися на власні інтереси, інтереси власної держави. Бо коаліції створюються і розпадаються. Мусимо розуміти, що наша держава насправді потрібна лише нам. Бо лише у власній державі українці можуть забезпечити собі нормальне життя.

Створення Української повстанської армії 14 жовтня 1942 року. Вона є тим військовим стрижнем, який чинив опір. Трагедія України в тому, що мільйони були змушені піти в Червону армію, якась кількість записалася до дивізії СС «Галичина», пішла на інші форми колаборації з нацистами. Проте десятки тисяч пішли в УПА, і це явище показало, що українці не здаються й продовжують свою боротьбу за власну державність.

Фото: Знимував сотен. «Бурлака». Командири Перемиського Куреня УПА. Світлина зроблена 19 квітня 1947 р

Польсько-український конфлікт на Волині в липні 1943 року. Якщо зараз читати тексти про Волинь 1943 року, то здебільшого це буде політикоцентрична й дуже заангажована риторика. Українці писали і, швидше за все, будуть писати, що ми не винні й нас спровокували. Поляки говоритимуть, що українці їх винищували. Це тема, яка неодмінно потребує проговорення та визнання власної відповідальності. Чи зможемо ми діяти якогось порозуміння? Навряд чи. Але ми зможемо говорити про ці події без надриву.

8 травня 1945 року. Завершення бойових дій у Європі. Ми себе уявляємо частиною Європи, тому саме цей день є для нас важливим. Але при цьому ми не можемо забувати і 2 вересня 1945 року, коли війна офіційно завершилась уже на Далекому Сході. При цьому добрих 10 років ще тривала війна УПА.

Чому нам треба забути про Другу світову?

Маємо щонайменше три дати, пов'язані з Другою світовою війною, які вшановують у школах. Раніше 9 травня носили гвоздики до якогось пам'ятника. Зараз це вже остання хвилина миру з квітами маку. Є ще дата так званого визволення населеного пункту. Ну і 22 червня 1941-го як початок радянсько-німецької війни. А про Першу світову в нас жодної події. 11 листопада, день завершення Першої світової війни, яке в Європі вшановують, ми не згадуємо. Чому? Хіба наші предки, які загинули в Першій світовій, якісь неправильні й не заслуговують на свою частку пам'яті?

Нам треба забути Другу світову – приблизно так, як ми забули Першу. Танки на постаментах, усі ці вулиці, площі Перемоги, всі зірки, написи на честь радянських «героїчних» солдатів мають зникнути. На

центральної площі кожного міста є братська могила.

Це ненормально: могили мають бути на кладовищах. Час уже дати спокій усім цим солдатам, рядовим, яких під великим примусом узяти в Червону, або радянську армію, погнали на фронт, а вони мусили там кричати «за родину», «за Сталіна». Можливо, краще пошукати їхню родину і віддати тіла або перепоховати на кладовищі. Це буде правильніше й комфортніше для всіх. Тепер у нас уже є нова війна, яку ми мусимо пам'ятати.

Період з 1945-го по 1991 рік

Ми вивчаємо післявоєнну будову, потім відлигу, потім застій і так далі, обговорюємо економічні особливості. Та весь цей посттоталітарний режим достатньо монотонний, хіба що в певні роки відбувалися невеличкі зміни, які на нас

у Канаду й вирішив прислати якусь хустку. Опором було також відвідування церков. Навіть якщо ти член «горкома комсомола», але таємно попросив бабусю поїхати в інше місто й занести дитину до церкви. Бо охрестити – це теж був спротив і неприйняття тоталітарного режиму.

Водночас повторимо, що мусимо говорити і про колаборацію: ми ж таки визнали радянську владу, робили кар'єру, закривали ті церкви, у яких позавчора хрестили свою дитину. І це наша частка відповідальності.

26 квітня 1986-го, Чорнобиль

Радянська система не змогла по-людськи донести своїм же мешканцям небезпеку, загрози й наслідки. Одна річ – відсутність молока чи м'яса на прилавках магазинів, які пояснювали тимчасовими труднощами. А стратегія приховування Чорнобильської катастрофи не спрацювала. Ця подія суттєво змінила хід історії і прискорила розпад Радянського Союзу.

Проголошення незалежності України

Цьому передували шахтарські страйки, екологічні мітинги. Нарешті, вибори 1990 року, Декларація про державний суверенітет. 24 серпня 1991 року проголошено незалежну Україну. Далі почалася нова історія, яка триває досі.

Незалежність – це не одномоментний акт. Проголосували 24 серпня, ми не стали незалежними. Багато хто до наступного понеділка, коли вийшли перші після цього акта номери районних газет, навіть не знав про прийняття незалежності. Бо 24 серпня – це кінець серпня, жнива, збір врожаю. Думаєте, селяни сиділи й дивилися телевізори? Стежили, проголошують за незалежність чи не проголосують? Ні, вони були в полі, збирали врожай, і лише коли їм принесли районну газету, вони там прочитали невеличку замітку на першій шпальті: «Проголошена незалежність. Компартія заборонена». Прочитали, відклали і пішли знову на поле.

Факти проявів незалежності

Аби відчувти, що ми справді в іншій державі, потрібні були додаткові важливі дії. Це запровадження валюти (на запровадження гривні в нас пішло п'ять років), прийняття Конституції, заміна паспортів, запровадження митного та паспортного контролю на кордоні з РФ, Білорусію та Молдовою.

У 2004 році вперше вийшов акт, який забороняв голосувати за паспортами Радянського Союзу зі штампом України. Тобто 23 роки люди жили зі старим паспортом, де написано «СРСР». Лише коли вони не змогли отримати якусь послугу, довелося піти сфотографуватися, сходити в той орган, де видавали паспорти, заповнити анкету, підписатися, отримати нову книжечку, в якій написано «Україна».

Що більше в нас таких актів проявів незалежності, то більше ми вбудовуємо межу, розділяємо те, що було насильно зшити в радянські або і в дорадянські часи. Хай ця межа більшає з кожним днем.

Віталій СКАЛЬСЬКИЙ,
історик, директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства;
Опубліковано у виданні L.V.ua «Аргумент», 02.04.2024

Прожекти Лаврентія Берії

Уривок з книги Богдана Гориня «Під ковпаком окупантів»

Що читасмо? Богдан Горинь, «Під ковпаком окупантів». Документальний есей-колаж. Двотомник. Видавництво «Ярославів вал», Київ, 2024 р.

Щодо питання, чи Сталін міг бути отруєний, нині у дослідників існують різні думки, як і щодо причетності Лаврентія Берії до смерті вождя з використанням отрути повільної дії. Після вчинених за вказівкою Сталіна репресій у Грузії, Берія мав підстави ненавидіти його й бажати скорої смерті. Однак достеменною інформацією, що саме Берія отруїв Сталіна – немає.

Лаврентій Берія – великий фахівець з удосконалення концлагерів ГУЛАГу – після смерті Сталіна раптово із деспота перетворився на «ліберала», захисника несправедливо репресованих, покривджених. Таке перетворення жорстокого чекіста на ліберала не було випадковим: Берія був сповнений віри, що наблизився той час, коли саме він очолить велику державу ССРСР, тому вирішив змінити про себе громадську думку.

Неважко уявити той мандраж, який викликала присутність Берії на засіданнях Президії ЦК КПСС. Адаже у руках Берії була сконцентрована сила, здатна розправитися з будь-яким супротивником.

Політичної ваги Берії додавали його заслуги перед партією і довгорічне входження у найближче оточення Сталіна. За вірність Сталіну і партії Берія був нагороджений орденом Героя Соціалістичної Праці (1943), мав високе військове звання маршала Советського Союзу (1945), а в 1949-му став лауреатом Сталінської премії.

Його шлях боротьби за вершину влади в ССРСР вартий уваги й осмислення.

Штрихи біографії Берії

У Вікіпедії сказано, що Лаврентій Павлович Берія народився 17 березня 1899 року в бідній селянській родині в селі Мерхеулі в Абхазії (тодішній Кутаїській губернії Російської імперії). У 1915 році закінчив Сухумське вище початкове училище, а в 1919 – механіко-будівельне училище в Бакі. Ставши в 1917 році членом РСДРП(б), стрімко підіймався по щаблях кар'єри.

Вже в молоді роки проявив свої здібності «на таємному фронті», в спецорганах. Восени 1919-го – навесні 1920-го за дорученням утвореної в Азербайджані мусульманської соціалдемократичної партії «Гуммет» Берія вступив до контррозвідки Азербайджанської Демократичної Республіки, яку советська влада називала буржуазною республікою. Юний Берія, формально працюючи 1919 – 1920 рр. у контррозвідці на незалежний Азербайджан, як згодом сам розповідав, «добути інформацію передавав до штабу XI Червоної Армії в Царицині».

У 1920 – 21 рр. 21-річний Лаврентій керував справами ЦК Компартії Азербайджану, був відповідальним секретарем Надзвичайної комісії з експропріації буржуазії та поліпшення побуту робітників. Після встановлення більшовицької влади в Закавказзі від квітня 1921-го до листопада 1931-го Берія займав відповідальні посади в органах ВЧК-ОГПУ: 1927-го – 1930-го був наркомом (по-сучасному – міністром) внутрішніх справ Грузії, у 1931-му – голова Закавказького ГПУ і повноважний представник ОГПУ ССРСР у Закавказзі.

Від листопада 1931-го до серпня

1938-го Берія – Перший секретар ЦК КП(б) Грузії, водночас у 1931–1932 рр. – Другий секретар, 1932 – 1936 рр. – Перший секретар Закавказького крайового комітету ВКП(б), у 1937–38 рр. – Перший секретар Тбіліського міськомкому КП(б) Грузинської ССР.

У серпні 1938-го Сталін призначив Лаврентія Берію 1-им заступником наркома внутрішніх справ ССРСР (НКВД ССРСР). Посаду наркома тоді займав Миколай Єзов, якого в народі прозвали «кривавим карликом» (мав ріст 152 см). Наведу кілька штрихів з біографії тої мерзотної особи.

Йосип Сталін і Микола Єзов

Народився Миколай Єзов 1895 році в Санкт-Петербурзі в родині російського робітника-ливарника. З вересня 1917 року він слюсар майстерень Вітебського залізничного вузла. З листопада 1917 по січень 1918 року – комісар станції Вітебськ Московско-Віндаво-Рибінської залізниці.

У квітні – липні 1921 року Єзов завідувач відділу агітації та пропаганди Кремлівського районного комітету РКП(б) міста Казані, а в 1921 році – завідувач відділу агітації та пропаганди Татарського обласного комітету РКП(б). У 1921 – січні 1922 року він заступник відповідального секретаря Татарського обласного комітету РКП(б), член президії ЦВК Татарської АРСР. У травні 1924 – січні 1926 року – завідувач організаційного відділу Киргизького (Казакського) обласного (крайового) комітету РКП(б).

12 жовтня 1925 – 7 січня 1926 року – заступник відповідального секретаря Казакського крайового комітету РКП(б). 1 лютого 1935 – 10 березня 1939 року – секретар ЦК ВКП(б). З 28 лютого 1935 до 10 березня 1939 року Єзов – голова Комісії партійного контролю при ЦК ВКП(б). З 10 березня 1935-го до 4 лютого 1936-го – завідувач відділу керівних партійних органів ЦК ВКП(б). Із серпня 1935-го до березня 1939-го він член президії виконавчого комітету Комуністичного Інтернаціоналу.

З 11 жовтня 1935 до 1936 року нікчема обіймав посаду відповідального редактора журналу «Партійне будівництво». У 1936 – 1937 рр. він член Бюро ЦК ВКП(б) у справах РСФСР. Мерзенна особа викинула симпатію у Сталіна, котрий 26 вересня 1936 призначив Єзова народним комісаром внутрішніх справ ССРСР, з 28 січня 1937-го він генеральний комісар державної безпеки.

Н. С. Хрущов у мемуарах цитує наступну телеграму, направлену з Сочі в Політбюро ЦК ВКП(б), підписану 25 вересня 1936 р. Сталіним і Ждановим: «Вважаємо абсолютною необхідною і терміновою справою призначення товариша Єзо-

ва на пост наркомвнутсправ. Ягода явним чином виявився не на висоті свого завдання в справі викриття троцькістсько-зінов'євського блоку. ОГПУ заізізвився в цій справі на чотири роки...».

Ця телеграма – свідчення, що саме Сталін був ініціатором призначення мерзотної особи Єзова на відповідальний пост наркома внутрішніх справ ССРСР.

За даними дослідників Єзов вів розпусне життя, вступав у статеві відносини з чоловіками, зловживав алкоголем, занедбав роботу, тому апаратом НКВД у вересні – жовтні 1938-го керував призначений Ста-

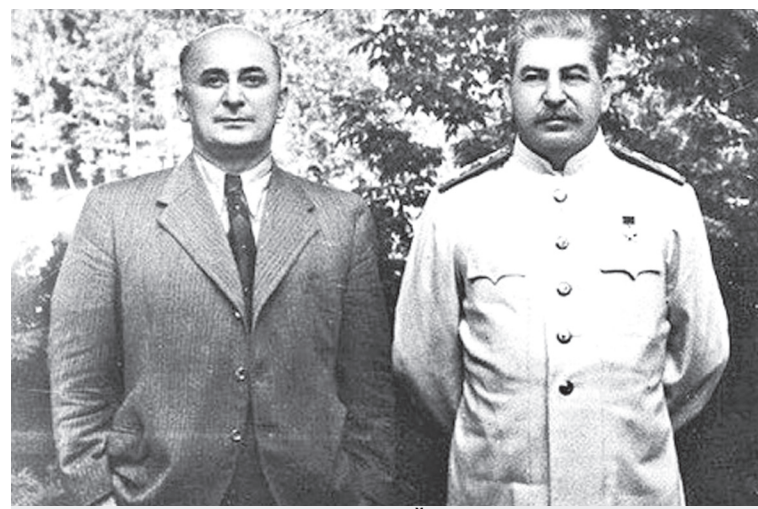
ліним заступник Єзова Лаврентій Берія.

9 грудня 1938 року Єзова звільнено від обов'язків наркома внутрішніх справ, він якийсь час перебував на посаді наркома водного транспорту, а 10 квітня 1939 року його заарештовано за звинуваченням у керівництві таємною організацією у військах і органах НКВД ССРСР, в проведенні шпигунства на користь іноземних розвідок, підготовці терористичних актів проти керівників партії й держави, підготовці збройного повстання проти советської влади, фальсифікації кримінальних справ, окреме звинувачення – в гомосексуалізмі.

На слідстві Єзов все визнав (очевидно, під тортурами), а на суді усе заперечив, окрім гомосексуальності. За вироком суду 4 лютого 1940 року Єзова розстріляно.

Прикметно, що Лаврентій Берія, очоливши НКВД після звільнення Єзова, піддав критиці діяльність свого попередника за «перегини» у боротьбі з «ворогами народу». Факти свідчать, що у 1934 – 1935 рр. при Ягоді було заарештовано 250 тисяч осіб, а у 1936 – 1938 рр. при Єзові за ґратами опинилося півтора мільйона, як правило, невинних людей. У застосуванні репресій «кривавий карлик» перевершив свого попередника.

Зайнявши після звільнення Єзо-

Лаврентій Берія і Йосип Сталін

ва крісло, Лаврентій Берія видав наказ НКВД про заборону вербувати інформаторів і агентів з-поміж керівних працівників партійного, державного і господарського апаратів, невідкладно взявся за чистку з органів внутрішніх справ усіх ставленників Єзова.

Факти вражають: репресовано сто одного вищого чина НКВД – майже всіх начальників відділів центрального апарату НКВД, наркомів внутрішніх справ союзних і автономних республік, начальників багатьох краєвих, обласних і міських управлінь: загинуло 22 тисячі чекістів. Критика «перегинів» у роки ежовщини не завдала самому Берії застосуванню насильницькі методи управління й удосконалювати репресивно-каральну систему.

З лютого 1941-го до березня 1953-го Берія обіймав посаду заступника Голови Совета Народних Комісаров ССРСР (від березня 1946 – Совета Міністрів ССРСР), у 1941 – 1945 рр. він член Державного комітету оборони ССРСР (заступник голови). Від серпня 1945-го очолював Спеціальний комітет з розв'язання атомної проблеми – створення атомної бомби в ССРСР, йому доручено керівництво ядерною і ракетною програмами, бути куратором найважливіших галузей оборонної промисловості, у тому числі всіх розробок, які стосувалися створення ядерної зброї.

Від березня 1946-го Берія член Політбюро ЦК ВКП(б) – КПСС, депутат Верховного Совета ССРСР 1 – 3-го скликань (1937 – 1953), член Президії Верховного Совета ССРСР, і (про це мало хто нині пам'ятає) депутат Верховного Совета УССР 2 – 3-го скликань. До другого скликання Верховного Совета УССР (1947 – 1951 рр.) був обраний від Сталінсько-Куйбишевського виборчого округу Сталінської (нині Донецької) області. У 1951 році депутатом Верховного Совета УССР третього скликання Берію обрала та ж Сталінська область УССР.

Осудом брутальних методів роботи советських спецорганів часів Сталіна, в яких особисто брав участь, припиненням «справи лікарів», Берія намагався задекларувати потребу запровадження в країні порядку і дотримання законів, керівництва державою на нових, відмінних від сталінської практики, засадах. Берія мав намір «удосконалити» владу в ССРСР відповідно до власних знань і уявлень.

Неоімперські прожекти Берії

Лаврентій Берія, поза сумнівом, був імпершовіністом і в цьому розумінні мало чим відрізнявся від Сталіна та його соратників, свідченням чого є його виступ на XIX-му з'їзді

ВКП(б) 5 – 14 жовтня 1952 р., в якому Берія в дусі відомих шовіністичних заяв Сталіна наголосив на особливій об'єднавчій ролі російського народу, російської нації:

«Силой, цементирующей дружбу народов нашей страны, является русский народ, русская нация, как наиболее выдающаяся из всех наций, входящих в состав Советского Союза». Провідна думка Берії: «В основе дружбы народов нашей страны лежит общность их жизненных интересов».

Лаврентій Берія

Ось як інтерпретує погляди Берії його палкий прихильник і біограф Сергій Кремльов (уродженець міста Дніпра, політичний публіцист Сергій Брезкун вірно служив імперській Росії):

«Народы союзных республик, – писал він, конкретизуючи національну платформу Берії, – должны понимать, что существование единого Советского Союза – в их же собственных интересах. Но при этом они должны на деле видеть, что Великороссия заинтересована в национальном развитии республик и поощряет его... Однако национальное развитие – в том числе и экономическое, должно идти в рамках развития и укрепления общесоюзного экономического и социального организма».

Попри спільність поглядів Берії з членами Президії ЦК КПСС щодо «несокрушимого єдинства народів ССРСР» між ними була одна суттєва відмінність, яка полягала в тому, що члени Президії були задоволені сталінською національною політикою і стилем керівництва ССРСР, тоді як Берія був твердо переконаний, що для збереження ССРСР необхідно принципово змінити національну політику, від якої залежить збереження і розбудова ССРСР на новому етапі його розвитку. Такі погляди були суттєвим розходженням з поглядами Сталіна, котрий почав підозрювати Берію в націоналізмі.

Річ у тому, що в листопаді 1951-го органи державної безпеки Грузинської ССР відкрили «мінгрельську справу» щодо посадовців-мінгрелів високого рангу. Головним підозрюваним став мінгрел Лаврентій Берія. За особистим дорученням Сталіна відповідальним за розслідування справи Берії призначено Першого секретаря ЦК КП Грузинської ССР Акакія Мгеладзе.

9 листопада 1951 р. ЦК ВКП(б) прийняв рішення про наявність у Грузинській ССР «мінгрело-націоналістичної групи», очолюваної Міхалом Барамією. Наступного дня відбулися арешти вищих прокурорських і партійних діячів Грузії – ставленників Берії. Сталін особисто контролював розслідування «мінгрельської справи». Він радив слідчим шукати «великого мінгрела».

«Троянські вісті». Український Мюнхгаузен та інші помічники більшовицьких людоловів

Як і кого з українських діячів більшовики використовували для спецоперацій на Заході

6 Українцем, за припущеннями Ададунова, Баршак остаточно відчув себе вже після лютневої революції 1917 року (історик наводить навіть визначення, яке тоді вживали до цієї категорії людей, – «березневий українці»). Але за кілька місяців до того він познайомився в Одесі із майбутнім генеральним суддею УНР і сенатором Української держави Сергієм Шелухінін. Тож за його рекомендаціями влаштувався до міністерства закордонних справ.

У складі дипломатичної місії його спрямували до Сполучених Штатів, але вони з колегами не отримали віз, тож Баршак «застряг» в Європі. Та вирішив вже не повертатися в Україну – тим більше що в післявоєнній сум'яті від біженця з «нансенівським» паспортом не завжди вимагали документальних підтверджень подій його попереднього життя. І він був вільний конструювати власну біографію на свій смак. Навіть прізвище почало змінюватися – спочатку на «Баршак», а потім на «Боршак».

Відчувши талант до художнього осмислення фактів, Боршак захопився справою, в якій він міг застосувати нестримну фантазію «на всі сто». Історичною публіцистикою. Перекоаний, що однією з проблем українства є незнання власної історії, він вирішив заохочувати інтерес до минушини, вишукуючи цікаві і невідомі широкому загалу факти. Здобуваючи їх насамперед в європейських архівах, до яких його співвітчизники не добивалися.

А коли зрозумів, що ближчим часом і не доберуться – почав знайдені документи «доопрацьовувати». Змінював окремі слова чи речення. Цифри й дати. Давав неіснуючі посилання. І врешті-решт на сміливця просто вигадувати, або «конструювати» джерела на підставі власної інтуїції. Але видавав їх за розшукані ним особисто.

Перед читачами його повідомлень, статей і книжок відкривалися яскраві картини, кожна з яких захоплювала більше за попередню. Написані жвавою мовою, із запевненням автора в тому, що він спирається лише на факти, вони влучали просто в серце свідомого українця, який бачив свою країну саме такою, якою волів бачити – із справді величною історією, вписаною в європейський контекст, у фокусі уваги всього світу.

Не здогадуючись, вочевидь, що оповідки ці іноді (хоча й не завжди) нагадують розповіді барона Мюнхгаузена, в яких справжні події на кшталт війни росія з турками чи облоги Гібралтара іспанця-

ми змішуються з мандрівками на гарматному ядрі і водопоєм розрубаного навпіл коня. Хіба що Боршак не видавав їх за власний життєпис – йому вистачало маніпуляцій в особистих анкетах.

Мабуть, більшість із тих хто цикавиться українською минушиною, неодмінно чули якийсь з міфів, насправді вигаданих Боршакком, – про Івана Сірка і Богдана Хмельницького під Дюнкерком, про лист Жана Балюза з описом зовнішності Мазепи і його палацу, зворушливі послання самого Мазепи до Мотрі, про аеропорт Орлі названий на честь Орлика або про наполеонівські плани щодо України (останній конструкт, щоправда, був створений пізніше, вже в 30-і роки).

Ці міфи й досі популярні, бо в них багатьом хочеться вірити. І цілком зрозуміло, чому в них вірили українці 20-х, що втратили тільки здобуту незалежність.

Між іншим, саме в цьому контексті прізвище Боршак вперше згадав Симон Петлюра – у брошурі «Сучасна українська еміграція та її завдання». Вочевидь, головний отаман чув, як історичні розвідки «розкопувача архівів» надихають українців, вважав цю справу корисною, тому зацікавився автором і навіть вирішив його підтримати. Інша справа, що сам Боршак ставився до Петлюри різко негативно. Можливо, як і у випадку з Вітиком, це було однією з зачіпок, якими скористалися більшовики для залучення публіциста на свій бік.

Захоплення історичними «реконструкціями» чи дивні маніпуляції з власною біографією для спецслужб взагалі були подарунком. «Попутника» при необхідності завжди можна було шантажувати можливістю викриття. До того ж в окупованій Україні залишалися родичі Боршаків, з якими він підтримував зв'язки (хоч і відхрещувався від батька в анкетах, а може й саме тому) і він розумів, яка доля чекає на них в разі необережних кроків з його сторони.

З іншого боку, створені публіцистом історичні міфи мали цілком патріотичне спрямування і допомагали підтримати легенду про його глибоко проукраїнські погляди навіть тоді, коли співпрацю з радянським посольством вже й неможливо було приховувати. Навпаки, дехто був перекоаний, що це патріот Боршак водить більшовиків за ніс, роблячи велику справу в інтересах поневоленої батьківщини.

Врешті-решт співпраця з представниками Москви почалася за ініціативи самого Боршаків. Спочатку він створив так званий «діє-

Християн Раковський із членами радянської делегації у Женеві.
Wikimedia.org

вий комітет» – його спрямуванням і стосунком до історичних розвідок його керівника (які продовжував вважати корисними) у своїх листах цікавився Петлюра, дещо заскочений особистими випадками Боршаків проти нього особисто.

Але спрямування комітету було зрозумілим хоча б тому, що вже в 1922 році він спрямував меморандум до радянської делегації у Швейцарії (більшовиків тоді ще не всюди пускали), а його очільник особисто з'їздив до «країни гномів», щоб поспілкуватися з її очільником Раковським.

Як публіцист Боршак співпрацював із вже згаданими «Новою громадою» і львівським «Ділом» (цей часопис був близьким до найбільшої організації галицьких українців, УНДО, в якому в цей час існувало й впливове радянофільське крило). А також... з «Паризьким вісником» – попри те, що він позиціонував себе як часопис, що стоїть на позиціях російського патріотизму. Це, звісно, викликало бурхливу реакцію українців у Франції, зокрема, того ж Петлюри. Але то вже були, на переконання Боршаків, «неправильні» українці.

На противагу їм під неофіційним, але дуже щільним патронатом радянського представництва була створена організація українців «правильних». Називалася вона «Союз українських громадян у Франції» (СУГУФ) і об'єднувала тих, хто вважав, що єдиною українською державою має бути чи вже є УСРР.

Боршак взяв активну участь в створенні Союзу та став його генеральним секретарем. Навіть попередив видавців, що тимчасом припиняє діяльність у сфері історичних публікацій заради «громадської роботи».

Формально «Українські вісті»

були органом СУГУФа, і разом з ним грали роль все тих же «троянських коней», хоча й з трохи іншими завданнями, аніж у «Нової громади». Про людоловство, звісно не забували. Але водночас вони мали демонструвати, що у Франції існує та існують надалі (якщо навіть хтось і поїде з неї) українська громада, налаштована на підтримку СРСР і приязних французько-радянських відносин.

А також просувати ідею «звільнення» українських земель від польської і румунської окупації – звісно за сценарієм Москви. Оскільки і Варшава, і Бухарест

Похорон Симона Петлюри. 5.UA

були не просто союзниками Парижа, а значною мірою залежали від його підтримки, тиск на французький уряд зсередини був точно не зайвим.

Ну й ще одним, а може й головним питанням була протидія українським протибільшовицьким організаціям та діячам, серед яких особливу увагу приділяли Петлюрі та опікуваному ним часопису «Тризуб». Не виключено, що й серед можливих легенд замаху на головного отамана розглядали нібито «помсту українців»

галичан» за все ту ж Варшавську угоду.

Проте зрештою зупинилися на версії «відплати за погроми», як таку, що може знайти більшу підтримку в громадській думці Заходу. Але Боршак, дізнавшись про вбивство, таки перелякався, згадавши про риторику антипетлюрівських статей у попередньому номері «Українських вістей».

Втім, слідство так і не пішло цим шляхом, обійшлося без обшуків в редакції та офісі СУГУФ, який одночасно був і власною резиденцією його керівника. При цьому Боршак сумлінно висвітлював хід процесу в потрібному для Москві річизі та навіть допомагав адвокатам збирати матеріали, потрібні для звинувачення вбитого.

Справи в «Українських вістях» Боршак взагалі намагався вести з максимальною обережністю, і цим навіть викликав кпини з боку Олександра Севрюка – формально його провідного співробітника, а можливо й спеціально приставленого до редактора спостерігача. Севрюк, між іншим, мав біографію не менш сумнівну, аніж самого Боршаків. Проте не завдяки мюнхгаузенським маніпуляціям з анкетними даними.

Учасник перемовин в Бересті (спогади про які він, між іншим, оприлюднив у «Вістях») та український представник в Берліні, він

згнъбився, витративши на власні потреби суми, призначені для військовополонених в Італії. Та майже одразу після цього став радянофілом, а за твердженням Дмитра Донцова – відвертим більшовицьким агентом.

Якщо триматися цієї версії, Севрюк цілком міг «приглядати» за Боршакком, щоб в разі необхідності попередити кроки, що могли виходити за межі інструкцій, наданих головному редактору. І тому почував себе впевненим за свого «підопічного».

Прожекти Лаврентія Берії

9 Недовіра Сталіна до «великого мінгрела» поглибилась після виступу Берії на XIX з'їзді КПСС, в якому він, вдавшись до хитрості, після реверансів у сталінському дусі на адресу, «найвидатнішого російського народу, який усіх об'єднує», фактично піддав ревізії політику Сталіна в національному питанні.

Більше ніж половину промови Берія присвятив аналізу та завданням національної політики КПСС та її втілення в життя у республіках СРСР. Під тим оглядом промова Бе-

рії мала приховане антисталінське спрямування, яке чомусь залишилося непоміченим закордонними аналітиками, котрі насамперед звернули увагу на конфронтаційні висловлювання Берії проти Заходу на XIX з'їзді КПСС.

Визначені Берією пріоритети, яких повинна дотримуватися компартія в національній політиці, йшли врозрід із політикою Сталіна у цьому питанні. Берія у промові наголосила: «... есть разные опасности отклонения от национальной политики партии, и они следуют в таком порядке – на первом

месте стоит опасность «великодержавного шовинизма», на втором месте опасность «буржуазного национализма» и на третьем месте опасность «буржуазного космополитизма»».

Сміливість висловлених Берією пріоритетів у тому, що до нього про небезпеку для держави великодержавного російського шовінізму в сталінські часи ніхто не говорив. А тут Берія ставить цю загрозу на перше місце, що означало принципове розходження поглядів Берії з поглядами Сталіна.

Поставити на перше місце вели-

кодержавний шовінізм як найбільшу загрозу для СРСР означало ревізію чітко визначених Сталіним завдань національної політики, перше місце серед яких займала необхідність боротьби з буржуазним націоналізмом, сіонізмом і космополітизмом, тоді як російський великодержавний шовінізм ніколи не був зачислений до загроз – про нього ніхто не згадував, наче його ніколи й не було.

Звичайно, що Сталін не залишив поза увагою критику Берією національної політики КПСС. На вже згаданому жовтневому 1952 року

пленумі ЦК КПСС Сталін уїдливо «відплатив» Берії, натякнувши на його єврейських коренях. Чи мав Сталін підстави для такого твердження? Для антисеміта прихильне ставлення до євреїв давало підставу шукати у такої людини «єврейські корені».

Богдан ГОРИНЬ
дисидент, народний депутат
України I-го та II-го скликань,
журналіст
«Українська правда» –
«Історична правда», 02.04.2024.
Pravda.com.ua

«Троянські вісті». Український Мюнхгаузен та інші помічники більшовицьких людоловів

10 З одного боку «дах» Борщак захищував його знайомець Раковський, якого в 1925 році призначили радянським представником у Парижі. З іншого – коли французам набридла надмірна активність радянських агентів, вони домоглися відкликання посла (в Москві того теж недолюблювали, з огляду на його «троцькізм» – реальний чи удаваний) і вирішили вислати керівництво СУГУФ.

служб. «Українські вісті» в нього зрештою відібрали, віддавши їхнє редагування «надійнішому» Севрюку.

Борщак навіть хотів поїхати до Радянського Союзу, але вже отримавши візу, передумав. На своє щастя. Бо Ададуров зауважує, що там на той момент вже ухвалили рішення впустити його, але одразу ліквідувати. Непосидючість «мюнхгаузена», вочевидь, набридла кураторам.

В Харкові вже невдовзі був зрежисований процес у «справі

того радянськості на Заході за великі гроші. Їхні дипломати скаржилися на скорочення фінансування. А Севрюка з часом перелегендували зовсім радикально. Після приходу до влади Гітлера, він... записався в нацисти.

Вчорашній редактор пробільшовицького часопису працював в гестапо, крутився у Генштабі та у відомстві Альфреда Розенберга. В усіх місцях він збирав розвідувальну інформацію для радянської розвідки, але, як стверджує відомий дослідник Павло Гай-Нижник, примудрявся ще й «підзаробляти» на її продажу французьким і навіть чехословацьким спецслужбам.

Відводив від себе підозри Севрюк нібито тим, що виконував спеціальні завдання німців в українському середовищі, а тому мав «заплутувати сліди». Як бачимо, «троянські» звички стали йому в пригоді в зовсім інших умовах.

Маючи досвід роботи в паризькій газеті, Олександр Севрюк «курував» також часопис «Краківські вісті».

Цікаво, що в самих українських організаціях його вважали мало не своїм агентом в німецькій верхівці. Подейкували навіть, що Розенберг планує запропонувати Севрюку на посаду голови уряду створеної за його пропозиціями української держави.

Отримати на такій позиції свого агента було б, звісно, справжнім триумфом для Москви. От тільки ні про яку державу для українців, навіть маріонеткову, нацистські очільники і не думали. Та й самого «недопрем'єра» схоже таки викрили.

Він загинув у грудні 1941 року – офіційно в великій зілзничній катастрофі поруч із Франкфуртом – на – Одері. Але тіло дружини не показали. Звідси й підозра, що його насправді ліквідувала спеціальна група. А справу зам'яли, щоб не визна-

вати провал «абвера».

Як не крути, Борщак пощастило більше. Він занурився в улюблену справу – годувати історичною белетристикою вдячну публіку. Якої в нього вистачало на тій же Західній Україні, де його книжки вдавалися масовими тиражами. А дещо поширювалося і у Франції, з якою він надалі себе й ідентифікував. Вочевидь, колишній керівник СУГУФ залишався під наглядом французьких спецслужб, а може й продовжував числитися в резерві радянських агентів. Що, звісно, не завадило в самому СРСР репресувати його батька та брата за зв'язок із «петлюрівцем Іллею Борщаким».

Після окупації Франції нацистами заарештували і самого Іллю. Але він вийшов на свободу – можливо тому, що талант переконувати слухачів він мав неабиякий. Про участь Борщак в Русі Опору ми, між іншим, теж знаємо насамперед з його власних слів. А розповідь про те, що нацисти розглядали його кандидатуру на посаду ректора Київського університету, нагадує чутки про «прем'єрство» Севрюка.

Іноді розповідають, що після війни Борщак спробував отримати радянський паспорт. Але, як і в 20-х, передумав. Знову ж таки, на своє щастя. Все ж таки краще було завершити життя поважним українським діячем у Парижі, аніж в той самий час бути реабілітованим на хвилі «відлиги». Якщо ж колишні куратори так і не скористалися його послугами на Заході, то лише тому, що їм, вочевидь, були потрібні вже інші «троянські коні».

Олексій МУСТАФІН,
журналіст (Київ)

Стаття була опублікована на сайті kyiv24.news «Українська правда» – «Історична правда», 29.02.2024 Pravda.com.ua

Календар всесвітньої історії

19 квітня

1775 – перші бої між британськими військами й американськими колоністами США біля Лексингтона й Конкорда. Початок війни за незалежність США.

1885 – у Петербурзі помер Микола Костомаров, український історик, етнограф і письменник.

20 квітня

Помер: 1622 – Петро Конашевич-Сагайдачний, український полководець, гетьман реєстрового козацтва, кошовий отаман запорізької Січі.

21 квітня

753 до н.е. – традиційна дата заснування Риму.
1818 – австрійський уряд видав указ про дозвіл викладання українською мовою у народних школах Східної Галичини.

1920 – у Варшаві між Польщею і Українською Народною Республікою підписано Угоду, якою Польща визнавала УНР і зобов'язувалася підтримати її в боротьбі з більшовицькою Росією. Так звана Угода Пилсудського – Петлюри.

Народилася: 1926 – Єлизавета II, в майбутньому королева Великобританії та Північної Ірландії.

Померли: 1910 – Марк Твен, американський письменник; 1967 – Іван Крип'якевич, відомий український історик, академік.

22 квітня

1838 – уперше пароплав перетнув Атлантичний океан. У гавань Нью-Йорка прибув англійський корабель «Сиріус». Він плів 18 днів і 10 годин.

23 квітня

1932 – відповідно до рішення ЦК ВКП(б) розпустили всі письменницькі організації, натомість створили єдину Спілку радянських письменників.

24 квітня

1490 – народився Франциск Скорина, білоруський першодрукар, просвітител.

25 квітня

1833 – у США запатентована газувана вода.

26 квітня

1913 – помер письменник Михайло Коцюбинський, останній період життя мешкав у Чернігові, де й похований.

1954 – американська компанія «Белл телефон» оголосила про створення сонячних батарей.

27 квітня

1890 – народився Микола Зеров, поет-неокласик, літературознавець, критик і перекладач, професор Київського університету. Репресований і розстріляний на Соловках.

1945 – у Мюнхені помер Павло Скоропадський, гетьман Української держави у 1918 р. Від кінця 1918 р. – на еміграції у Швейцарії та Німеччині, де й надалі очолював гетьманський рух. 16 квітня 1945 р. був смертельно поранений під час бомбардування біля Мюнхена.

1986 – аварія на Чорнобильській АЕС, найбільша техногенна катастрофа в історії людства.

28 квітня

1904 – помер Михайло Старицький, письменник, театральний і культурний діяч.

29 квітня

1868 – народився Георгій Вороний, український і російський математик (нар. у с. Журавка Варвинського району).

1914 – у США запатентовано повітряний кондиціонер.

30 квітня

1882 – у Берліні введено в дію першу у світі тролейбусну лінію.

1931 – у СРСР проведена перша дослідна телепередача.

1 травня

1975 – взяття комуністичними північно-в'єтнамськими військами міста Сайгон. Завершення війни у В'єтнамі.

2 травня

1921 – відкрито першу в Україні й Росії поштово-пасажирську авіалінію «Москва – Орел – Харків» на літаку «Ілля Муромець».

2004 – найбільше розширення в історії ЄС: членами Європейського Союзу стали Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина та Чехія.

3 травня

1519 – у Франції помер Леонардо да Вінчі, великий італійський художник, скульптор, архітектор, учений, інженер.

Лев Троцький із своїми однодумцями. Християн Раковський – крайній ліворуч у верхньому ряді. [Wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lev_Trotsky_and_others.jpg)

Як з'ясував Ададуров, за Борщак вступилися «корисні бовдурі» з французьких науковців, які цілком серйозно переконували поліцію, що той насправді «український націоналіст» (все ж стали в нагоді його мюнхгаузенівські оповідки). Проте і йому вдалося лише відстрочити «процання з Парижем».

Провівши певний час в Бельгії (щоб не казати про депортацію, він оголосив, що вирушив туди з суто науковими цілями), Борщак домогся дозволу повернутися. Але це викликало підозри вже з боку його радянських кураторів – що побачили в цьому свідчення його співробітництва з їхніми конкурентами з французьких спец-

Союзу визволення України». Серед звинувачених у зв'язках із ним було чимало тих, хто клінув на радянськості пропаганду і переїхав таки до УСРР.

Тепер вони робили ставку на Севрюка. Однак французи і його вже невдовзі вислали, попри те навіть, що він встиг отримати їхній паспорт. «Українські вісті» закрили. Севрюк перебрався до Берліна. Там на цей час вже видавалася така ж за спрямуванням «Українська газета» і діяла організація «Воля», орієнтована на залучення до своїх лав західноукраїнських робітників, а тому більш помічна для радянськості роботи на Галичині і Волині, аніж той же СУГУФ.

Проте в Москві, схоже, розчарувалися в стратегії відвер-

Помер польський політик, українець за походженням Мирон Сич

4 квітня, відійшов у вічність один із найвідоміших представників української громади Польщі Мирон Сич.

Кореспондент українських ЗМІ в Польщі Юрій Банахевич написав про нього так: «Веселий, життєрадісний, інтелектуал. Ніколи не цурався, а завжди підкреслював своє українське походження. А в Польщі етнічному українцю у минулі десятиліття зробити кар'єру ой як не просто було. А він зробив і для багатьох був прикладом. Запам'ятаю його щорічними вітаннями з Різдом колядою з акордеоном у вишиванці та блискучими виступами з трибуни Сейму, зокрема з українських питань. Вічна пам'ять Великої Людини!».

Пана Мирона поховали 9 квітня, в Ольштині на Алеї Заслужених.

Довідково. Мирон Сич народився 03. 01. 1950, в м. Остре Бардо, Вармінсько-Мазурського воєводства. Закінчив Вищу педагогічну школу в Ольштині. Засновник Об'єднання шкіл із українською мовою навчання у м. Горово Ілавецьке. У 1998 – 2007 рр. – віце-маршалек Вармінсько-Мазурського сеймику. Був активним сподвижником в побратимстві польських міст з українськими, долучився до найменування в місті Ольштин вулиці іменем Тараса Шевченка. 2007 року обраний до парламенту Польщі – Сейму від партії «Громадянська платформа». Двічі був депутатом Сейму.

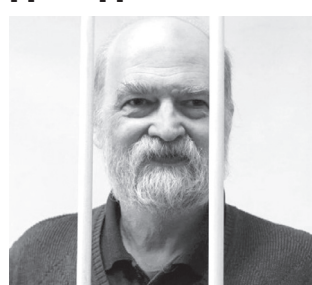
Заступник голови парламентської комісії національних меншин, заступник голови польсько-української парламентської групи.

Активіст Об'єднання українців Польщі.

Батько, Сич Олександр, з 1938 року був членом ОУН, а з 1945 р. по 1947 р. воїном УПА. Сестра Дарія – директорка української школи в Торонто, Канада.

Нагороди: Хрест Заслуги (Польща, 2001 р.); ордени України «За заслуги», всіх трьох ступенів, (2001, 2007, 2009 рр.).

«Слава Україні, смерть убивці Путіну». В Росії заарештували дисидента Олександра Скобова

Колишнього радянського політ'язня, публіциста Олександра Скобова Калінінський райсуд Санкт-Петербурга відправив у СІЗО до 1 червня.

Олександра Скобова звинувачують у виправданні тероризму через пост про підірв Кримського мосту. 66-річного чоловіка затримали пізно увечері 2 квітня вдома у правозахисника Юлія Рибаківа.

Як пише «Медіазона», у залі суду Олександр Скобов одразу вигукнув: «Слава Україні, смерть убивці Путіну. Я не бачу сенсу брати участь у цьому балагані, і єдина причина участі в цьому суді – плюнути в обличчя суду».

Адвокатка Вероніка Карагодіна наполягала на тому, щоб суд обрав Скобову запобіжний захід, не пов'язаний з арештом. Вона просила долучити до справи медичні документи, які підтверджують, що у її підзахисного діагностовано цукровий діабет, гепатит С, бронхіальну астму та глаукому. Захисниця також зазначала, що на утриманні Скобова перебуває 90-річна мати.

У березні 2024 року мін'юст РФ вніс Скобова до списку «іноземних агентів». Скобов підтримує Україну у війні із Росією. Зокрема 31 березня в інтерв'ю сайту «Север. Реаліті» він заявив, що закликає допомагати російським добровольчим батальйонам, які воюють на боці України.

За радянських часів Скобов випускав у Ленінграді антиурядовий журнал «Перспективи». У СРСР його двічі відправляли на примусове психіатричне лікування через участь в опозиційній діяльності. У Росії він публікувався у радикально-опозиційному виданні «Грані».

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Відновлення меж садиби Коцюбинського у 1936 році

Актом передачі від 16 грудня 1934 року, за постановою Чернігівського облвиконкому від 15 жовтня 1934 року, відділом комунального господарства Чернігівської міської ради заповіднику була передана в безтермінове та безкоштовне користування присадибна ділянка і садиба Коцюбинського. І коли Хома Михайлович Коцюбинський, брат письменника, взявся влаштовувати музей як його директор, постало питання впорядкування території.

Садиба Коцюбинського розташована на підвищенні. Зі сходу і півдня ділянка закінчується урвищем, де внизу присадибні ділянки жителів вулиці Холодний Яр упираються у схил. Увесь

час існувала загроза зсуву ґрунту. Шахетник розташовувався на краю урвища і в будь-який момент міг з'їхати до низу.

Відповідно вищезгаданого акту Хома Михайлович повинен був подати до комгоспу докладні плани домоволодіння. Він відшукав у міській раді план садиби, виконаний колишньою земською управою.

На вимогу директора заповідника у квітні 1935 року техніками міського комунального господарства була досліджена присадибна ділянка. Відповідно старого плану, садиба № 3 по вулиці Коцюбинського була за площею більшою за нинішню.

У вересні того ж року працівника-

ми земельного сектору, відповідно до постанови міської ради від 10 вересня 1935 року, встановлені межі садиби Коцюбинського. Через те, що теперішні межі не співпадали з колишніми, недостатня площа була прирізана за рахунок суміжних садиб, на яких була встановлена стара межа заповідника. Прирізка була виконана з п'яти садиб по вулиці Холодний Яр і однієї садиби по вулиці Коцюбинського. При встановленні меж заповідника дані зйомки міської управи були переведені в метри квадратні і накладені на новий план з позначеними межами.

Навесні 1936 року провели закладку огороження на відновлення кордонів садиби до існуючих у 1898

році, під час купівлі садиби. Щоб уникнути обсіпання гори, було зроблено п'ять терас; для укріплення ґрунту, насаджені дерева, а паркан садка відсутній зі східного та південного боку.

У Державному архіві Чернігівської області, зберігається план садиби Михайла Коцюбинського виконаний землеміром 15 вересня 1935 року. На плані чорним чорнилом нанесені існуючі межі, а червоним – межі встановлені колишньою міською управою часів Михайла Михайловича.

Інвентарна справа на садибу музею М. М. Коцюбинського, 1934 – 1935рр. (Державний архів Чернігівської області, Ф.Р-2127.Оп.1. Спр.1. Арк.1-2, 27 – 29).

Національний
архітектурно-
історичний заповідник
«Чернігів стародавній»

Музейна зустріч «Розваги чернігівців у XIX столітті»

6 квітня в заповіднику (в Колегіумі, на Валу) відбулася музейна зустріч на цікаву і пізнавальну тему: «Розваги Чернігівців у XIX столітті».

Чернігів XIX століття – центр губернії. В цей час наше місто формується як промисловий та культурний осередок. Засновуються театри, відкриваються кінотеатри та фотосалони. Функціонують міські музеї і бібліотеки. Будуються нові готелі, магазини, ресторани. Проводяться ярмарки з цirkовими програмами та формується міський пляж, де відпочивали і розважались мешканці міста. Розширюється площа Чернігова, прокладаються нові вулиці, з'являється нова забудова. Але звісно обличчям міста були його мешканці.

На зустрічі слухачі почули розповідь про цікаві факти з минулого міста, побачили унікальні світліни Чернігова XIX століття

Поновлені через півстоліття знамениті «Суботи у Коцюбинського»

В одну із січневих субот 1962 року відбулась справді непересічна подія для Чернігівщини – літературно-музичне свято. Ось що писав А. Комм у обласній газеті «Деснянська правда» за 23 січня 1962 року. «Більше п'ятдесяти років минуло після останньої літературної суботи в будинку письменника. І ось літературно-меморіальний музей М. М. Коцюбинського, бібліотека та школа його імені організували нову літературну суботу, щоб продовжити цю чудову традицію. Зал засідань Чернігівської міської ради був переповнений. Тут люди різних професій: вчителі й робітники, майстри й інженери, артисти й службовці, школярі й студенти. Вони зібрались на літературну суботу, засновником якої був Михайло Михайлович Коцюбинський».

Виступили з доповідями донька класика І. Коцюбинська, письменники, громадяни, які особисто

На цьому фото – учасник літературного свята, земляки, часті гості музею, відомі українські письменники. Зліва направо – Олексія Ющенко, Ірина Коцюбинська, Абрам Кацнельсон, Валентина Ткаченко, Микола Шеремет, Михайло Ігнатенко.

знали письменника. Ірина Михайлівна розповідала, як саме відбувались літературні спочатку «понеділки», а потім «суботи». Вона мріяла, щоб надалі літературні суботи проводились постійно, з метою виховання молоді та творчості Михайла Коцюбинського.

Письменники читали свої твори, присвячені М. Коцюбинському. Заслужений артист УРСР В. Ігнатенко прочитав уривок «Ідуть дощі» з «Fata morgana». Звучали улюблені мелодії М. Коцюбинського.

Нині у бібліотеці музею М. Коцюбинського зберігаються їх збірки поезій з присвятами, подаровані на згадку про першу «урочисту суботу». Одна з них «Ракети й солов'ї» А. Кацнельсона містить такий дарчий напис: «Чернігівському музею мого великого, улюбленого земляка Михайла Михайловича Коцюбинського – на спогад про першу «Літературну суботу». 20. I. 1962. Чернігів.»

На «Літературній суботі» – таланти Коропщини

У музеї-заповіднику 6 квітня відбулось літературне свято. На «Літературні суботи у Коцюбинського» завітали митці з Коропщини. Зустріч була присвячена презентації літературно-мистецького альманаху «Барви ювілейного вінка», який був виданий до двадцятиріччя творчого об'єднання «Первоцвіти Коропщини». Створене у 2002 році об'єднання сьогодні налічує понад сорок учасників: письменники, художники, майстри, самодіяльні композитори.

Зустріч традиційно вела заступниця голови обласної організації Національної спілки письменників Валентина Громова, котра кілька років тому разом з Музеєм, Спілкою відродила і організує ці «Суботи».

Свою творчість представили поети, краєзнавці, митці декоративно-ужиткового мистецтва. Земляків представляла голова «Первоцвітів Коропщини» Світлана Милько. Письмениця Валентина Михайленко, засновниця «Первоцвітів Коропщини», розповіла про істо-

рію створення об'єднання, читала свою прозу.

Свої поетичні та прозові твори читали Любов Борисенко, Антоніна Гавриленко, Віта Карпушкіна, Людмила Кожедуб, Тетяна Кузьменко, Григорій Марченко, Світлана Матвієнко, Ірина Мітасова.

Пожвавлення, сміх, як завжди, викликали оповідання Валентини Городньої та гуморески Світлани Милько у виконанні авторок. Затамувавши подих слухали чарівний голос Ольги Качури. Вона виконувала пісні на слова поета з Коропщини Василя Кирилюка, який так передчасно пішов із життя. Також читала його вірш,

присвячений сину Володимиру, який зараз бореться за незалежність нашої країни. Вразив і виступ Тамари Висоцької, її патріотична поезія. Ганна Савич познайомила із своїм краєзнавчим доробком. Сергій Токарев, кандидат історичних наук, презентував історичну статтю. Завершив презентацію виступ Заслуженої працівниці культури України Ганни Сушко.

Привітали презентантів письменники з Чернігова Микола Будьянський, Надія Галковська та Ганна Верес-Демиденко.

Захід закінчився екскурсією музеєм.

Це можна побачити у музеї

Зміна тарифів з 1 травня

Екскурсія меморіальним будинком та садом Коцюбинського «На гостини до письменника». Вартість вхідних квитків: для дорослого – 50 грн; для дитини – 30 грн. Вартість екскурсійного обслуговування – 200 грн з групи до 10 чоловік. (Далі теж вказана вартість цих послуг).

Відвідини виставкової зали «Дивовижний світ мистецтва». Для дорослого – 30 грн; для дитини – 20 грн, екскурсійне обслуговування – 100 грн.

Прогулянка меморіальним садом «Стежками музейного саду». Для дорослого – 30 грн; для дитини – 20 грн, екскурсійне обслуговування – 100 грн.

Організація чаювання на веранді – 50 грн з людини. Відвідування майстер-класу – 50 грн (вартість може змінюватися відповідно до тематики та кількості витратних матеріалів).

Відвідування тематичного заходу – 50 грн.

Замовлення екскурсійного обслуговування під час відвідування музею не є обов'язковим. Відвідування майстер-класів, організація чаювання на веранді можливі лише за попереднім замовленням.

Фотозйомка на території музею

Професійна фотозйомка (індивідуальна, весілля, реклама та будь-яка інша) на території меморіального саду – 300 грн за 1 годину; на території меморіального будинку – 500 грн за 1 годину.

Фотозйомка під час екскурсії в меморіальному будинку, саду або у виставковій залі – безкоштовно (за наявності вхідних квитків до музею).

Робота з фондovими матеріалами

Копіювання неопублікованих фондovих матеріалів – 70 грн за 1 сторінку; опублікованих фондovих матеріалів – 10 грн за 1 сторінку.

Радимо уточнювати ціни та замовляти музейні послуги завчасно за тел.: (093) 002-42-96, (097) 465-70-91.

Розклад роботи музею: понеділок – п'ятниця – з 9:00 до 17:30; субота – неділя – з 10.00 до 17.30. Працюємо без перерви на обід.

Право на безкоштовне відвідування музею за наявності відповідних документів мають: учасники бойових дій;

діти-сироти; діти з багатодітних родин; люди з обмеженими можливостями; військовослужбовці строкової служби; музейні співробітники.

Останній понеділок місяця – вхід до музею безкоштовний для пенсіонерів, учнів та курсантів. Екскурсійне обслуговування цього дня проводиться за дійсними розцінками.

Ласкаво просимо до музею!

Сосницький літературно-меморіальний музей О. П. Довженка

Фотовиставка: світ театру

До Міжнародного дня театру в кінотеатрі музею була відкрита виставка фотографій, присвячених темі театру. На фото – юний Сашко Довженко, актор Сосницького театру; п'єси «Незабутнє», «Іваном звать його» – за творами О. Довженка у постановках різних театрів; актори М. Слов'янський і І. Сікало (уродженці Сосниці) тощо.

Лейтмотивом виставки є тема Довженка, світліни розкривають його юність в Сосниці, коли він брав участь в постановках Народного театру, його твори, зіграні на різних сценах України різними театрами.

4 квітня виповнилося 83 роки письменникові Леоніду Горлачу (Коваленку). Поет родом із Чернігівщини – народив-

Поезія Леоніда Горлача

ся в Ріпках. Пізніше його сім'я переїхала у село Червоний Колодязь Ніжинського району. Ще під час навчання у школі він почав друкувати свої твори в Лосинівській районній газеті, перемагав у літературних конкурсах. 1963 року закінчив філологічний факультет Ніжинського педагогічного інституту імені Гоголя.

Творчість Леоніда Горлача давно відома в Україні і за її межами. Почавши шлях у велику літературу в середині 60-х років, він витворив неповтор-

ний світ, у якому відлуння давньої української історії поєднує живою енергією рядки віршів та поем, де живе сучасність із усіма її щасливими й трагічними процесами.

Леонід Горlach – лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка 2013 року за збірку поезій «Знак розбитого яра».

2009 року поет удостоєний звання лауреата обласної літературно-мистецької премії імені Михайла Коцюбинського за книгу «Обрії душі».

Батурин — гетьманська столиця

2023: другий рік в умовах війни пройдено

«Я знав, що коли Батурин заговорить, мільйони людей переосмислять українську ідею», — ці слова Президента України (2005 – 2010 рр.) Віктора Ющенка лишаються актуальними й зараз.

Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» — потужна науково-дослідна та просвітницька установа, яка пройшла 30-річний шлях становлення і розбудови, лишається одним з найбільш туристично привабливих об'єктів.

Сьогодні, коли Україна переступила поріг нового року в умовах повномасштабної війни, екскурсійний заповідник «Гетьманська столиця» 2023 можемо назвати вдалим! Оновленими експозиціями, виставками та екскурсіями було охоплено майже 70 тисяч осіб.

Так, на території Цитаделі Батуринської фортеці були відкриті виставки «Вчора — Батурин, сьогодні — Буча» та «Батурин. Сторінки державотворення України».

В 2023 році знову відкрились для екскурсантів експозиційні зали Будинку генерального судді Василя Кочубея. Оновлені виставкові присвячені не лише історії цієї унікальної пам'ятки, а й участі її власників у суспільному житті України XIX століття. Понад 4 тисячі осіб відвідали нову виставку про мецената, ученого-хіміка, який сприяв розвитку промисловості, мистецтва, історії, музейної справи, визначного представника родини Кочубеїв — Петра Аркадійовича.

В перлині заповідника Палаці гетьмана Кирила Розумовського було відновлено екскурсійне обслуговування зі зміненими в умовах війни експозиціями. Відкрито постійно діючу виставку «Пилип Орлик. Шлях гетьмана», з однойменним полотном.

Екскурсія «Україна була, є і буде!» в музейному комплексі «Козацький двір» була найбільш популярною серед учнівської молоді. За рік тут проведено 241 екскурсію.

Нова екскурсія «Гетьманська столиця Батурин — доведено археологами» також користувалась попитом. В ній за допомогою відео та фото матеріалу представлено історію Батурина через призму археологічних артефактів.

У кожному з музеїв заповідника відтепер можна послухати екскурсії англійською мовою або скористатись безкоштовним аудіо гідом на платформі izi.TRAVEL. У 2023 році цим ресурсом скористалось 1,7 тис. осіб.

Для ефективнішої комунікації з відвідувачами ми оптимізували офіційний сайт заповідника «Гетьманська столиця». А також на YouTube каналі заповідника здійснювалися випуски відео сюжетів, які переглянули понад 8 тис. осіб.

За рік заповідником надано товарів та послуг на суму 1 368,4 тис. грн., з них багато через онлайн сервіси заповідника (онлайн-каса та інтернет-магазин).

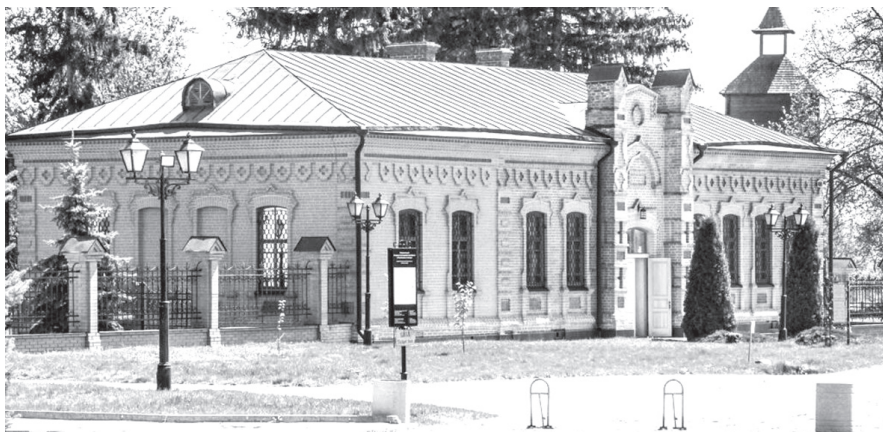
Популярні і онлайн лекції та онлайн екскурсії, започатковані минулого року. Історію Батурина цікавляться відвідувачі не лише з України, а й з США, Франції, Латвії, Норвегії, Швеції, Австрії, Польщі.

Олена РОМАШКО

15 років Музею археології Батурина

У День Соборності України, 22 січня 2009 року Президент України Віктор Ющенко урочисто відкрив Музей археології Батурина.

Ідея відкриття музею виникла на початку 2000-х рр. Вже тоді заповідник «Гетьманська столиця» мав значне археологічне зібрання, сформоване в результаті археологічних досліджень та системної збиральницької роботи його колективу. Окрім того, археологічне вивчення Батурина кожного сезону приносило нові сенсаційні знахідки та відкриття. Все це дозволяло сформувати стаціонарну музейну експозицію.

Приміщенням музею стала Воскресенська церковно-парафіяльна школа — пам'ятка архітектури місцевого значення, розташована у історичному середмісті Батурина, поруч із Воскресенською церквою — усипальницею гетьмана Кирила Розумовського. Після передачі будівлі на баланс заповідника упродовж трьох років (2005–2008 рр.) проводилася її комплексна реставрація.

Було проведено аналіз археологічного зібрання. Виявилось, що не всі періоди в історії міста можна було представити через наявні предмети. Тоді науковцями заповідника була пророблена значна робота з пошуку предметів серед музейних зібрань та приватних колекціонерів. Їхніми зусиллями було укладено домовленості з колегами про передачу на постійне чи тимчасове зберігання експонатів з Чернігівським обласним історичним музеєм ім. В. В. Тарно-вського, Рівненським обласним краєзнавчим музеєм, Національним заповідником «Хортиця», та Державним історико-культурним заповідником «Посулля».

На заклик колективу відгукнулися й небайдужі громадяни України, Франції, Канади та США: Роман Безсмертний, Євгенія Сакевич-Даллас (1925 – 2014 рр.), Михайло Косинський, Микола Кочерга, Володимир Мезенцев, Олександр Шевченко, Володимир Шеремет та Жан Робер Жуе.

Експозицію розмістили в 3-х залах. У першій залі відвідувачі знайомилися із історією археологічного вивчення Батурина та стародавньою історією. Наприкінці XI — на початку XII ст. на території сучасного Ба-

атурина виникло давньоруське городище. Життя людей того часу в музеї розкривали чоловічі та жіночі прикраси та різноманітні побутові речі.

Наступна зала висвітлювала польсько-козацький період в історії Батурина. В цій залі розміщувався фрагмент лицарського поясу XVII ст., що належав вельможному господарю чи офіцерові польської залоги, монети, що були у той час у обігу. Козацький блок представляли військово-похідні речі та предмети побуту.

Третя зала музею розкривала історію гетьманської столиці Батурина. У цій залі

були представлені різні зразки зброї: пістолі, шаблі, кулі та гарматні ядра. А традиції гетьманського управління ілюстрували археологічні знахідки від особистих речей української знаті до грошей європейських держав, які були тоді в обігу.

В Музеї археології Батурина можна оглянути багато предметів, пов'язаних з добою Івана Мазепи: віконниці та керамічні деталі із оздоблення його палацу, кахлі з родинним гербом гетьмана та різноманітні дорогі речі — фрагменти турецьких порцелянових тарілок, келихи з богемського скла та фрагмент срібної оправи від книги кінця XVII — початку XVIII ст.

Гетьманська столиця в 1708 р. повністю була знищена московським військом. У Музеї археології Батурина були представлені свідки цієї трагічної події в історії України: ікона «Богоматір з Немовлям», уламок церковного дзвону та фрагмент розірваної гармати із садиби Івана Мазепи. Музей археології Батурина упродовж багатьох років є окрасою центру міста. За 15 років його відвідало майже 200 тисяч відвідувачів з України й США, Канади, Ізраїлю, Грузії, Італії, Німеччини, Великої Британії та інших країн. Було проведено близько 7 тисяч екскурсій.

У лютому 2022 р., з початком повномасштабного збройного вторгнення російської федерації на територію України, музей призупинив свою діяльність. Сьогодні колектив заповідника працює над тим, щоб невдовзі він знову відкрив свої двері для відвідувачів.

Каріна СОЛДАТОВА

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

20 років тому відкрито Пам'ятник жертвам трагедії Батурина

10 квітня виповнюється 20 років від дня відкриття Пам'ятника жертвам Батуринської трагедії листопада 1708 року — знищення міста московським військом, коли було вбито майже всіх його мешканців. 10 квітня 2004 року у підніжжі Хреста було перепоховано останки жертв Батуринської трагедії, виявлені на той час археологами. Відбувся мітинг за участю майбутнього Президента України Віктора Ющенка, представників громадськості (на фото).

Ідея належного вшанування жертв Батуринської трагедії належить Віктору Ющенку, на той час народному депутату України. Реалізацію проекту очолив народний депутат

В'ячеслав Кириленко. Авторами пам'ятника стали народний художник України Анатолій Гайдамака та заслужений скульптор України Микола Обезюк. Гайдамака зазначив: «Раніше про Батуринську трагедію було відомо одинично, треба, щоб про це знала вся Україна. Хрест не даватиме забути про криваву розправу».

Вагому роль у реалізації задуму мала участь Батуринського міського голови (1997 – 2011рр.) Михайла Іващенко.

Одинадцятиметровий гранітний Хрест постав на місці колишньої гетьманської Цитаделі і став початком Відродження Батурина, великого відродження нами, українцями, власної історії.

Представлення книги Оксани Зененко «Побратим гетьмана»

5 квітня в палаці гетьмана Кирила Розумовського відбулося представлення історичного роману української письменниці Оксани Зененко «Побратим гетьмана».

Роман описує часи гетьмана Пилипа Орлика, обрання його гетьманом в еміграції, ухвалення державотворчого документу «Договорів і Постановлень прав і вольностей Війська Запорозького», похід на Правобережну Україну та становлення тогочасної Гетьманщини — події початку XVIII ст. Книга написана на основі наукових досліджень українських істориків та особистого щоденника Пилипа Орлика.

До уваги відвідувачів!

Заповідник працює за звичним графіком. Всі музеї працюють з 9:00 до 18:00 (каси до 17:30), без обідньої перерви та вихідних.

На вебсайті заповідника діє онлайн-сервіс продажу квитків та друкованої продукції <https://baturin-capital.gov.ua/>

Завжди раді зустрічати вас у гетьманській столиці України!

Додаткова інформація за телефоном: (067) 54-29-705.

Газета «Слово Гетьманської столиці»: 100-й номер

У 2006 році дирекцією заповідника було прийняте рішення заснувати газету. За конкурсом обрали назву: «Слово Гетьманської столиці». Газета мала виходити раз на два місяці, розповсюджуватися безкоштовно серед відвідувачів заповідника, учасників конференцій, круглих столів, по бібліотеках України, серед гостей фестивалів-виставкових заходів. Видання 28 липня 2006 р. було зареєстроване в обласному управлінні юстиції.

Авторами матеріалів газети є наукові (і не тільки) співробітники заповідника, також є статті, листи, поезії сторонніх дискусувачів.

За більш ніж 17 років існування газети змінювалися члени редколегії, авторський колектив, але незмінною зали-

шалася редакторка — Любов Кіяшко. Наразі підготовкою кожного номера газети займаються, окрім редактора, Наталія Саєнко (відповідальний секретар), Анастасія Нікітіна, Руслана Огієвська, Ірина Паламарюк.

Основні рубрики видання — «Відуємо гетьманський Батурин», «Листи з фронту», «Календар визначних дат», «Культурні події», «Сучасне і минуле» і для найменших читачів — «Казки Батуринського краю».

«Сучасне і минуле», «Історичні постаті», «До вашої книжкової полиці», «Нам пишуть», «3 підшивок старих газет», «Наше інтерв'ю», «Втрачені пам'ятки», «Батурин археологічний», «Культура і громадське життя», «Краєзнавство», «Династії», «Демографія», «Етнографія», «Духовність», «Еліта нації», «Міжмузейна співпраця», «3 фондів заповідника», «Мовою документів», «Тасмиці Батурина», «Промисли», «Зброярство», «Нумізматика», «Мистецтво», «Перлини зодчества», «Поетична вітальня», «Музичне мистецтво», «Календар визначних дат», «Культурні події», «Сучасне і минуле» і для найменших читачів — «Казки Батуринського краю».

Журналістська й історична

спільноти відзначили наше видання. 2011 року на XI Міжнародному фестивалі журналістів регіональних ЗМІ «Золотий передзвін Придесення» в номінації «Військово-патріотичне виховання» газета відзначена дипломом переможця.

Після повномасштабного російського вторгнення газета виходить в електронному варіанті. Публікується на оновленому офіційному сайті Заповідника «Гетьманська столиця» та на сайті Національної бібліотеки ім. Ярослава Мудрого.

Наталія СЕРДЮК

Автори публікацій — наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

Василь Васильович Тарновський

1 квітня 1838 року в селі Антонівка Варвинської громади, нині Прилуцького району, народився Василь Тарновський. Колекціонер української старовини, меценат, нащадок козацько-старшинського роду.

У своєму родинному маєтку у Качанівці часто приймав багатьох видатних українців, зокрема, це Тарас Шевченко, Марко Вовчок, Пантелеймон Куліш, Микола Костомаров, Олександр Лазаревський, Дмитро Яворницький, Володимир Антонович, Ілля Рєпін, Микола Ге.

Тарновський змолоду колекціонував українські старожитності. Цікаві експонати знаходив на віддалених хуторах і селах. Усі ужиткові речі на картині Іллі Рєпіна «Запорозьці пишуть листа турецькому султану» змальовані з колекції старожитностей Василя Тарновського. А сам він позував для цього відомого полотна для образу шляхтича у високій чорній шапці.

Також Тарновський збирав усе, що пов'язане з Тарасом

Шевченком. І ця колекція налічувала майже тисячу предметів. За кошти мецената доглядалася могила Кобзаря.

Тарновський – фундатор Чернігівського музею українських старожитностей (нині Чернігівський обласний історичний музей імені В. В.Тарновського), адже цей заклад почався з переданої ним Чернігову своєї багатющої колекції і тепер носить його ім'я.

Василь Тарновський брав активну участь у фінансуванні журналу «Київська старовина», його коштом проводились археологічні експедиції, видання творів Дмитра Яворницького. Також зробив внески на спорудження пам'ятників І. Котляревського в Полтаві, Б. Хмельницького в Києві.

Драматична доля Дмитра Ревуцького

Дмитро Ревуцький – український мистецтвознавець, літературознавець, музикознавець, фольклорист, перекладач. Народився Дмитро Миколайович 5 квітня 1881 року в селі Іржавець на Полтавщині (тепер Прилуцького району Чернігівської області). Був він первістком у сім'ї, яка пишалася своїм родом. По батькові – Миколі Гавриловичу – рід веде початок від легендарного козака Петра Ревухи-Ревуцького із Запорозької Січі (справжнє ім'я – Вацлав Ревуцький). Рід матері – Олександри Дмитрівни – стародавній, дворянський.

Дмитро і його молодший брат Левко, згодом видатний композитор, зростали без розкошів, але мали все необхідне для опанування наук і музики. Дмитро Ревуцький навчався у Чернігівській та Прилуцькій гімназіях. Закінчивши з відзнакою гімназію, він у 1900 році вступив на історико-філологічний факультет Київського університету. Крім навчання, Дмитро Ревуцький співав у студентському хорі. Там на талановитого юнака звернув увагу сам Микола Лисенко (з яким Ревуцькі були далекі родичі по Стороженках). І 1901 року студент Дмитро Ревуцький вступив до хору Лисенка, який справив на нього незабутнє враження ще у 1897 році у Прилуках.

У хорі Лисенка Ревуцький проспівав два роки. Микола Віталійович затоваришував з Дмитром досить близько. Дмитро Ревуцький часто відвідував великого композитора, у якого збиралася передова українська студентська молодь та інтелігенція. Вплив Миколи Лисенка став вирішальним для творчої долі Дмитра.

Після закінчення в 1906 році університету Дмитро як викла-

дач словесності працював три роки в Domschule (Ревель, нині місто Таллінн), а з 1910 до 1923 року – у київських гімназіях.

Пристрасний шанувальник фольклору, Дмитро Миколайович, незважаючи на офіційну заборону, постійно ознайомлював своїх учнів з українськими народними піснями та думами.

Дмитро Ревуцький – один із організаторів Київського музично-драматичного інституту імені М. Лисенка (1918). Тут він протягом тринадцяти років, до 1931-го, викладав історію світової культури й музичну етнологію.

Поряд з педагогічною діяльністю Дмитро Миколайович займався науковими дослідженнями, популяризацією народної творчості. У 1919 році у видавництві «Час» вийшла науково-популярна книга Дмитра Ревуцького «Українські думи та історичні пісні». У ній автор подав кращі зразки народної творчості, дослідив історію створення дум та історичних пісень, проаналізував їх зміст і стиль, умістив розповіді про виконавців.

У 1923 році з ініціативи Дмитра Ревуцького та Климента Квітки в Києві було засновано Етнографічну комісію при Всеукраїнській академії наук, яка

згодом перетворилася на Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології (нині – ім. М. Т. Рильського). Його багаторічна дослідницька робота втілювалася у монографії про розвиток музичного фольклору в Україні, антології «Золоті ключі» (1926).

Згодом розпочинаються переслідування радянською владою «націоналістів», до яких зарахували і Дмитра Ревуцького. Його звільнили з посади викладача Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка. Тож у 1934 – 1938 рр. Дмитро Миколайович жив на випадковій заробітці: читав лекції, давав етнографічні концерти, виступав на радіо, перекладав твори зарубіжних поетів українською.

У 1938 році Дмитра Ревуцького поновили на роботі в Інституті фольклору АН УРСР, запросили викладати в Театральному інституті, однак радість була недовгою. У вересні 1939 року у Дмитра Миколайовича стався інсульт. Майже рік Дмитро Ревуцький був прикутий до ліжка – паралізувало руку та ногу, важко було говорити. Але й у такому стані він працював – готував повне видання творів свого вчителя Миколи Лисенка, бо наближався 100-річний ювілей класика української музики. А щоб нікого не обтяжувати, переїхав жити до кабінету друга-художника Ф. Кричевського.

Тут і обірвалося його життя...

Почалася німецько-радянська війна. Місто окупував ворог. Холодної ночі 29 грудня, напередодні нового 1942 року, незнайомці вдерлися в кімнату. Дмитра Миколайовича разом із дружиною було вбито молотком. У помешканні нічого не взято. На одному з розкиданих на підлозі листків нотного паперу знайшли відбиток кирзового чобота червоноармійського зразка. Тут явний почерк спеціально засланого «ліквідатора» з НКВС, жертвами якого стали й інші діячі української культури та науки.

Фольклорист і винятковий знавець українських дум, перекладач вокальної літератури та музикознавець, талановитий педагог Дмитро Ревуцький залишив чималу спадщину в різноманітних жанрах. Утім, архів ученого, загублений у роки Другої світової війни, й досі не знайдено.

Чернігівська обласна
універсальна наукова
бібліотека імені
Софії та Олександра Русових

Хранитель Новгорода-Сіверського

70-річчя з дня народження Володимира Коваленка

Впродовж життя він мало не щороку приїздив до Новгорода-Сіверського. Міста, яке стало частиною його життєпису і було щільно пов'язане з науковим ви-

вченням давнього осередку великої культури Руси на правому березі Десни.

Володимир Петрович Коваленку, який так і залишився рідною людиною в нашій родині, добрим другом, наставником, вчителем та хрещеним батьком, 10 квітня виповнилося б 70 років. На жаль, від осені 2016 року великий український вчений археолог та дослідник часів праматеринської України – в інших світах...

Пишаємося тим, що жили разом з ним в одну епоху, а значить, могли споглядати та усвідомлювати велич того, що творив сей чудовий та добрий чоловік заради України, науки, історії, без жодних натяків у думках про те, щоб нащадки згадували його діла.

Володимир Коваленко, без сумніву, увійшов в історію нашого Новгорода-Сіверського! У всякому разі, саме завдяки його титаничній праці на ниві археологічних досліджень містечка та околиць «града», княже-козацький осередок на правому березі Десни зміг в 1989 році відсвяткувати свій ТИСЯЧЕЛІТНИЙ вік від народження.

Після смерті вченого ми вже знайомилися з багатьма згадками про земляка, сенсом життя якого від школярських літ і до спочину була практична археологія. А тому й знаємо, що саме Чернігівщина з її виразними слов'янськими поселеннями, як і народів, що вплинули на

історію наших попередників, мало не півстоліття були хлібом насущним для Володимира Петровича.

Численні експедиції, розвідки, очільництво студентських практик за участю не одного покоління тих, хто сьогодні згадує справжнього батька спудейства від 1980-х років!

Автору цих рядків, як людині, котра знала Володимира Коваленка від його славного 25 річного віку і майже до останніх днів, хочеться щиро дякувати Всевишньому, що доля дарувала можливість відчутти розум, силу впливу на учнів, авторитет та вміння досягати результату в дослідженнях на геті неораному полі від високодостойного вченого та педагога.

Впродовж 8 років після спочину видатного чернігівця, не раз в колах новгород-сіверської громади випадало піднімати питання щодо надання одній із вулиць міста імені Володимира Коваленка. Адже стільки зробити в археологічних дослідженнях нашої неписаної історії, як се вдалося згаданому достойникові, не вийшло в жодного науковця від часу започаткування археологічних вивчень Новгорода-Сіверського. Тим більше, що й карта «охоронних зон міста», полишена з легкої руки вченого, наразі є доброю пересторогою для авантюрих ділків та «сміливих» бюрократів у плані розбазарювання ділянок землі на місцевості для особистого збагачення.

Отож, дасть Бог, просвітлені мізки свідомих діячів-керманців зрозуміють потребу зробити правильний крок!?

А ще Володимир Петрович Коваленко – справді трендовий педагог для кількох поколінь наших сучасників. І, перш за все, для випускників історичного факультету (пізніше Науково-педагогічного інституту ім. О. Лазаревського) педуніверситету, які мали щастя пройти вишкіл та гартування своїх особистих рис та розуму під мудрим очільництвом Петровича! Хіба не так, колеги?

Отож і згадуємо зранечку щороку 10 квітня Людину, котра полишила слід не тільки в науці, де Володимиром Коваленком написані сотні статей та книг, й у долях сотень і тисяч вихованців нашої неперевершеної альма-матір – Чернігівського національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Шевченка.

З синівською вдячністю за все –
Борис ДОМОЦЬКИЙ, студент істафаку
1979 – 1984 рр.

Світлина зроблена автором за місяць до смерті Вчителя, вересень 2016 р.

Батурин пам'ятає і шановує

В ці ювілейні дні добрим словом згадують Володимира Петровича Коваленка і у гетьманській столиці Батурині. Зокрема, у Національному заповіднику «Гетьманська столиця». Адже внесок його у до-

слідження міста величезний. Власне, він як археолог, зі своїми студентами, в складі міжнародної українсько-канадської археологічної експедиції, одним з керівників якою був, і відкривав нам Батурин. До речі тут варто добрим словом згадати відомого діячку української діаспори, меценатку доктора Марію Фішер-Слиж, яка, крім інших численних справ, фінансувала і ці дослідження.

Коваленко відкривав нам історію Батурина, сотні років умисне спотворювану, замовчувану російською імперією, її продовженням – СРСР і нинішньою РФ. Крім інших досліджень, саме Коваленко віднайшов, відкрив нам головний храм Батурина часів гетьмана Івана Мазепи – споруджений ним Троїцький собор. Він був спалений під час знищення Батурина і його жителів московським військом у листопаді 1708 року. Рештки його і відкрив Коваленко у історичному центрі міста, поруч з Цитаделлю.

На цьому фото якраз момент дослідження собору вченим зі своїми студентами.

Фото Петра Антоненка.

«Десна» планує відновитися в чемпіонаті України

Керівництво Чернігівського футбольного клубу «Десна» шукає спонсорів для відновлення участі в Українській Прем'єр-лізі та розглядає можливе повернення Олександра Рябоконя і Вадима Мельника на свої посади відповідно до головного тренера клубу і спортивного директора.

бною. Якщо з'явиться якийсь СК «Десна», то ми до нього точно не матимемо жодного стосунку. Ми розмовляємо

зі спонсорами саме про відродження «Десни» і погашення боргів».

Якщо питання з боргами вдасться розв'язати, президент «Десни» вважає, що чернігівцям варто буде розпочати свої виступи у Першій лізі. «Набрати футболістів на Прем'єр-лігу за пів сезону – це дуже дороге. Для цього потрібен потужний інвестор. Будемо в когось орендувати стадіон, проситися в гості. У нас у Чернігові є ділянка, де можна побудувати поле, але це на перспективу».

Сайт «Український футбол» зв'язався із Вадимом Мельником, ще недавно – одним з провідних футболістів і капітаном команди, котрий, потім став спортивним директором клубу, а зараз очікує повернення на роботу. Він зазначив: «Поки що все це на рівні розмов. Чесно кажучи, зарано про щось говорити. Думаю, конкретика буде здесь за місяць». Розмова йшла в першій декаді квітня.

Нагадаємо, що на самому початку повномасштаб-

ної агресії росії, під час облоги Чернігова міській стадіон, де виступала команда, був розбомблений. Його буде відбудовано наново, але вже після війни. Значних руйнувань зазнала й інфраструктура клубу. Втім, команда може грати, скажімо, в Києві, і чимало команд чемпіонату грають зараз не у своїх містах. Та й в Чернігові на полі спорткомплексу «Юність» грають команди Першої ліги.

То можливо, тут теж може грати «Десна».

Готовий повернутися до роботи і легендарний тренер «Десни» Олександр Рябоконь. Він працював з клубом рекордно довго для нашого футболу – 10 років, вивів команду з другої ліги в першу, потім і у вищий дивізіон – прем'єр-лігу. І тут всі кілька сезонів грали успішно. З початком війни Олександр Дмитрович пішов бійцем у територіальну оборону. Недавно йому виповнилося 60 років.

Попри обережну заяву президента клубу про виступ спо-

чатку у першій лізі, реально відновити команду до початку наступного чемпіонату, наприкінці літа, і у прем'єр-лізі. Тут все залежатиме від фінансів.

А гарні гравці знайдуться. Насамперед, ті, які останні сезони грали в «Десні». Їм було дозволено припинити контракти з клубом, оскільки він не виступав у чемпіонаті. Футболісти грають у сильних українських командах вищого дивізі-

ону, дехто за кордоном. Охоче повернутися додому, в рідне місто, чернігівці – форвард Денис Безбородько, воротар Ігор Литовка. Та й чимало інших улюбленців чернігівських вболівальників.

Ось фото «Десни» останнього сезону перед війною. Перший ряд: Олександр Софронюк, Сергій Болбат, Леван Арвеладзе, Андрій Домбровський, Тарас Завійський, Владислав Калитвинцев; другий ряд – Пилип Будківський, Денис Безбородько, Владлен Юрченко, Євген Селін, Ігор Литовка.

Новини Чернігова

277 вулиць та провулків включено до переліку доріг,

які ремонтуватимуть у цьому році

Вони потребують проведення поточного ремонту. Вже підготували ділянки від вокзалу в напрямку центру. Також вулиці Маресьєва, Захисників України. Зараз готується проспект Миру та вулиця Кільцева.

Необхідне фінансування для робіт у розмірі 173,9 млн грн погоджено міськвиконкомом 1 квітня. Насамперед, це вулиця Мазепи – 53 мільйони. Всі інші дороги – це і ямковий, і поточний ремонт, в тому числі, приватний сектор – близько 125 мільйонів гривень. В першу чергу, планується зробити ремонт вулиці Любецької, щоб її відкрити для проїзду.

Підтримку від міста отримують ще 89 сімей з новонародженими

Загальна сума виплат – 830 тис. грн. Відповідне рішення ухвалене на засіданні виконкому міської ради 2 квітня.

Тож, цього місяця виплати з бюджету міста отримають: 50 сімей – по 5 тис. грн на першу дитину;

20 сімей – по 10 тис. грн на другу дитину;

15 сімей – по 20 тис. грн на третю дитину;

дві сім'ї, в яких народилася четверта дитина, – на загальну суму 40 тис. грн;

дві сім'ї, в яких народилася двійня, – на загальну суму 40 тис. грн.

Кожна чернігівська родина при народженні дитини може отримати таку підтримку від міста.

В Чернігові у лютому народилося 155 дітей, у березні 144.

Компенсація за пошкоджене житло

Чергові рішення комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за пошкоджені/знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією рф проти України, затвердив виконком міської ради 2 квітня. Це 7 рішень про надання компенсації на загальну суму 522 427,15 грн; 17 рішень про надання житлового сертифіката на загальну суму 30 035 724,03 грн;

9 квітня міськвиконком ухвалив чергове таке рішення. Виділено 10 компенсацій на загальну суму 341 668,06 грн. Також ухвалено 11 рішень про надання житлового сертифіката на загальну суму 19 315 902,15 грн.;

Допомога за успіхи в навчанні

За результатами I семестру 2023 – 2024 навчального року вона буде надана 104 учням закладів загальної середньої освіти із числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які мають статус члена сім'ї загиблого (померлого) захисника чи захисниці України. А саме: у розмірі 3 196 грн – 19 учням; у розмірі 2 077,40 грн – 85 учням.

Відповідне рішення ухвалене на засіданні виконкому міськради. Загальна сума допомоги за успіхи в навчанні становить 237 303 грн.

Отримують пільги на комунальні послуги, а заборгували понад 7,8 млн грн

У міській раді 2 квітня проаналізували структуру заборгованостей за комунальні послуги. Найбільшими неплатниками виявилися чернігівці, які мають пільги на сплату за житлово-комунальні послуги і отримують їх в готівковій формі.

Є мешканці, яким державою визначений рівень пільги, зокрема: 50, 75 або 100%. Прийняте рішення щодо монетизації таких пільг, тобто кошти сплачуються конкретно людям за ці послуги. Але замість того, щоб розрахуватися цими коштами за отримані послуги, чернігівці витрачають їх по-іншому, накопичуючи борги перед надавачами послуг.

Для аналізу взяли дані тільки тих містян, які мають пільгу у розмірі 50%, 75% або 100%. Загальна заборгованість чернігівців-пільговиків за комунальні послуги, які надаються у місті: КП «Чернігівводоканал», АТ «ОТКЕ», КП «ТКЕ», КП «АТП-2528» та комунальними ЖЕКами – понад 7,8 млн грн. До того ж, сюди не входять дані від ОСББ, газопостачальних та електрокомпаній. Зокрема, заборгованість за опалення та гарячу воду – 3,9 млн грн, за холодну воду – майже 2 млн грн, за вивіз сміття – 1,4 млн грн.

Наприклад, з боржниками КП «Чернігівводоканал» з числа пільговиків, неодноразово спілкувалися працівники підприємства, аби вирішити питання з несплатою за спожиті послуги. Це, переважно, люди, які ведуть асоціальний спосіб життя, або люди похилого віку, які не можуть сплачувати, або непрацевлаштовані. Монетизація передбачена, але не передбачена відповідальність за несплату.

В. о. міського голови Чернігова Олександр Ломако зазначив: «З одного боку можна поспівчувати цим людям, які витрачають ці кошти на ліки чи їжу. І дуже прикро, що вони не можуть одночасно сплачувати за комунальні послуги, навіть маючи пільгу. Але є й інші «розумні» люди, які мають таку можливість і просто не хочуть сплачувати».

А це ж робота підприємств критичної інфраструктури та заробітні плати їх працівників.

10 років тому перестала виходити знаменита газета «Сіверщина»

В ці квітневі дні якраз цей невеликий ювілей. Дуже популярна свого часу Чернігівська обласна газета припинила вихід на 22-му році існування.

Коротко про історію. Газета була створена у грудні 1992 року обласними організаціями партії Народний рух України і Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Перший номер вийшов 7 грудня.

Спершу над газетою працювали два журналісти. Василь Чепурний був виконуючим обов'язки редактора. В. о. через те, що працював у обласних структурах влади і не міг очолювати друкований орган. Також через це призупинив головування в обласній «Просвіті». Петро Антоненко спершу був відповідальним секретарем газети. Восени 1993 року конференція обласної «Просвіти», за погодженням з Рухом, призначила його редактором газети. На цій посаді П. Антоненко працював 12 з половиною років, по квітень 2006 року.

Активну участь у випуску газети з самих початків брали Володимир Ступак, котрий очолював обласний Рух, і Лариса Куровська, в.о. голови обласної «Просвіти». Та й загалом рухівський і просвітянський актив.

Весною 1998 року Рух вийшов зі співзасновників газети, відтак єдиним співзасновником, тобто власником газети, що визначає її напрям, зміст, залишилася обласна організація «Просвіта».

З початку 1998 року редакція газети почала випускати дочірнє видання «Сіверщини» – обласну газету «Біла хата». Це звична практика, коли одна газета видає також інші. Уже на початках передплатний тираж «Білої хати» склав аж 11 тисяч.

А тираж «Сіверщини» взагалі стрімко зростав. Тим більше, що йшли гарні зміни. У середині 1994 року газета перейшла на друк з Куликівської районної друкарні, де починалося видання, до обласного видавництва «Десна», на сучасний офсетний друк. Газета збільшила обсяг до 8 – 12 сторінок, а потім до 16-ти. Перейшла на щод-

тижневий випуск і на передплату. Наприкінці 90-х – початку 2000-х газета вийшла на перші місця в області по передплаті, тираж перевищив 30 тисяч. Обласна влада, стурбована такою популярністю опозиційної газети, почала «пробирати до рук» існуючі газети, «нарощувати» їм великі тиражі. З'явилися і нові газети. Втримати великий тираж «Сіверщини» було уже важко.

Один час редакція «Сіверщини» видавала навіть три газети. Третя – це «Просвіта», видання просвітян Ніжина. З часом, не маючи далі змоги її видавати, ніжинці передали газету в Чернігів. Якийсь час в будинку на тоді ще Воробського, 10 (нині Хлібодарська), який багато років орендувала у обласній раді під свій офіс «Просвіта», видавалися ці три газети. Але це було все склад-

ніше. «Просвіту» довелося повернути просвітянам у Ніжин. На жаль, невдовзі газета перестала виходити.

А «Сіверщина» ще трималася, як і її видання «Біла хата». У квітні 2006 року «Просвіта» за погодженням з Рухом призначила редактором «Сіверщини» Василя Чепурного.

Наступні роки тираж газети різко падав, склав уже менше 6-ти тисяч. Газета стала збитковою. Обвалився і тираж «Білої хати». Довелося запросити спонсорів – місцевих бізнесменів. Вони продовжили життя газети на три роки. Але тираж не ріс. Врешті, спонсори пішли з газети. «Сіверщина» закрилася, рівно 10 років тому. Одночасно і «Біла хата».

Влітку 2016 року «Просвіта» спробувала відновити видання «Сіверщини», вже у зменшеному обсязі. Газета виходила півтора роки. Але передплатників повернути так і не вдалося. Газета закрилася. Газета «Біла хата» взагалі не відновлювалася.

Це просто короткий виклад фактів. Газети створюються, виходять, на жаль, зникають. Як і журнали, загалом періодика. Так є в останнє десятиліття в країні. Але читачі і досі пам'ятають знамениту, дуже популярну свого часу газету «Сіверщина».

Це одне з фото редакції «Сіверщини» у її кращі часи. У першому ряду зліва Юлія Фалько, читачка газети. А далі наші працівники – сестри Ірина і Тетяна Антоненко, Інеса Фтомова (тримає на руках сина Чайковських Володую); другий ряд – Ірина Чайковська, Наталія Пронько, Петро Антоненко, Оксана Бушак, її сестра Ірина Волошко, Василь Чепурний, Юрій Чайковський, Наталія Мірошніченко, Олена Махотко.

В різний час в газеті працювали й інші люди. Це кореспондент по північних районах Валерій Магула, фотокореспондент Валерій Сечук, журналісти Олександр Олійник, Олександр Ясенчук. Діяла молодіжна редакція «Експресія», яка не один рік випускала в газеті однойменну молодіжну сторінку.

Найближче від нашого двору лелече гніздо на Дубиковому дубі. Дереву вже літ та й літ. Коли здіймався дужий вітер, ми з сусідом Гришею бігали слухати дуба. У нутрощах цього патріарха ніби все переверталося – то стогнало жалібно, то сміялося, ніби глузуючи з вітру. А на самісінській верхівці негода так розгойдувала лелече гніздо, що я кожного разу побоювався: чи втримається пташиний дім і чи вбереже малих лелечат.

Рано-вранці вибігав із хати, змахуючи п'ятірнею з очей рештки сну, і, впевнившись, що гніздо бузьків, як і раніше, вінчає верхівку найвищого в селі дерева, а з нього виглядають такі ж не виспані, як і я, пташенята, настільки сповнювався світлим настроєм, що й бабуся Настя помічала.

– Я, як світало, по воду ходила. Гайстер уже стояв на гнізді, увесь куток клеком будив.

Кажуть, щасливий той двір, де є гніздо лелеки. На нашому Денисовому кутку жило лише три сім'ї бузьків – на Дубиковому дубі, біля ферми на водонапірній башті й на осокорі, що колись стеріг межу Погибиного дворища. Та руйнівні вітри історії змели те дворище замощеного селянина ще в роки колективізації, а дерево вціліло. Повз нього пролягла дорога на ферму й до контори. Було, підлітками, стомлені колгоспною роботою, зупинимо парокінки в затінку могутнього дерева. Коні, обтіпуючи довгими хвостами мух і гедзів з намілених боків, неквапом скубуть моріжок, а ми, вибираючись один одному на плечі, дістаємося перших гілляк і залазимо високо на дерево. У верхів'ї – гніздо лелек. Чув, як Марчиха, що живе поруч, розказувала дядькам біля кузні, що бузьки гніздяться на дереві ще з війни. Ні, ми не чіпали пта-

Микола БУДЛЯНСЬКИЙ Лелеки рідного села

шиної оселі. Лише хотілося забратися якнайвище, щоб побачити не тільки нашу колиску – рідну Держанівку, а й далекі обшири, де ще не ступала дитяча нога, та вже літала мрія. А ще, умотивившись на товстій гілліці, я милувався птахами. Вони, не змахуючи крилами, могли довго ширяти в небі, ніби милуючись одне одним.

Як розтануть сніги й розтепліється довік, бабуся першою вносила в хату радісну вість:

– Прилетів лелека, весну приніс здалека.

Я вдягався і стрімголов біг до Дубикового дуба. Лелека, стомлений важкою дорогою, стояв у гнізді й видивляв далечінь. Час від часу закидав голову за спину і тріщав на всю вулицю.

– То, – пояснювала бабуся, – так гайстер свою подружку гукає й чужаків відганяє від свого житла.

А як прилітала лелечиха, стільки радості було! Удвох крутили колесо й розсипали веселий клекіт на все село. Наша вчителька Галина Федорівна називала лелек веселиками. А ще – чорногузами, бузьками. Та старі люди здебільшого гайстрами.

Кожної весни наші лелеки добудо-

ували своє гніздо. І на Дубиковому дубі, і на Погибиному осокорі, і на водонапірній башті.

– Гайстри, вони, як люди, – розмірковувала бабуся, – і пару собі на все життя вибирають, і про дітей, як ми, дбають, і вмють веселитися і плакати-журитися. А ще гайстри погоду віщують. Як розклекочуться, жди дощів.

Згадалося, учителька Галина Федорівна попросила нас, третьокласників, намалювати птаха, Хто якого забажає. Я намалював Дубиків дуб, а над ним лелечу пару. Учителька, зібравши малюнки, оцінила кожний, а мій перед всім класом похвалила. До закінчення уроку ще було кілька хвилин, і Галина Федорівна запропонувала:

– Хочете, розкажу легенду про лелек?

– Розкажіть, – попросили хором.

– Давним-давно в наших краях бідували люди, бо вже не один рік видавався неврожайним. Один молодий чоловік, як мовить, не став чекати з моря погоди. Зібрався і пішов шукати кращого життя в далеких краях. А там, за горами-океанами, знайшов вічне літо, роботу й заробіток. Усе було добре, та сум за батьківщиною не полишав чоловіка. Ось, думав, мав би крила, полетів би додому. Дізнався про це бажання місцевий чаклун і перетворив чоловіка на птаха. Полетів той у рідне село. Звив собі гніздо на дереві біля батьківського двору. Та, як повіяло холодом, захотілося знову в теплі краї. Звідтоді й літає туди-сюди.

Якось уже будучи студентом, я приїхав у село й відчув: на нашому кутку чогось бракує. Роззирнувся: так дуба ж немає! Мати розповіла, що Дубик спилив старе дуплисте дерево. Боявся, що впаде і хату завалить.

І водонапірної башти вже немає. А ось осокір стоїть, як сиротина. Покинули його лелеки. На весь знелюднений куток жодного гнізда. Порожніють хати. Нікому лелеки дітей не приносять...

Чернігівський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка

Афіша квітня

18 – «Загадкові варіяції». 18.00.

21 – «Сліпий». 18.00.

25 – «Кайдашева сім'я». 18.00.

27 – «Вірогідності». 18.00.

28 – «Подорож до країни Мрій, або Велосипед з червоними колесами». 12.00.

28 – «Чарлі Гордон – ідіот», 18.00.

Міжнародний чесько-український Театральний фестиваль

19 – 21 квітня на майданчиках Чернігівського театру ім. Т. Шевченка проводиться Міжнародний чесько-український фестиваль «ФЕСТИВАЛЬ ВЗАЄМНОСТІ». Участь візьмуть колективи Чехії та України. Фондаторами фестивалю виступили чеські митці, які за сприяння благодійних фондів ініціювали проведення в п'яти містах України новаційних фестивалейних форумів.

Вистави покажуть чеські театри з Праги і Брно, а також наш театр ім. Т. Шевченка. Вистави йдуть українською мовою (одна – чеською з субтитрами).

Початок вистав: 19 квітня – 16.30, 19.00. 20 квітня – 10.30, 12.00, 15.00, 17.30. 20 квітня – 16.30 – відкриття фотовиставки; 19.00 – концерт Павли Домбровської (Чехія). 21 квітня – 13.30, 15.00, 16.30, 18.00.

Гончаренко-центр запрошує

Чернігівський освітньо-культурний Гончаренко-центр, один з мережі таких центрів в Україні, запрошує охочих на безкоштовне навчання за такими напрямками. Українська мова. Англійська мова. Польська мова. Математика. Літературна майстерність. Малювання. Вокал. Психологічна підтримка. Правила дорожнього руху.

Працюють групи для дітей, підлітків, дорослих (в тому числі слухачів, старше 60-ти років). Заняття щодня, крім неділі, згідно графіка, перше заняття – 9.00, заключне – 19.00.

Адреса: Чернігів, вул. Шевченка, 9, Культурно-мистецький центр «Інтермеццо», Гончаренко-центр. Телефон для довідок: 067-2761715.

Наша газета – на сайті в Інтернеті

Вже кілька років існує в Інтернеті сайт нашої газети «Світ-інфо». На цьому ж сайті розміщуються і всі номери нашого дочірнього видання – обласної літературно-мистецької газети «Струна». На сайті є всі номери обох газет за всі роки їх видання: «Світ-інфо» – за понад 12 років, «Струна» – за понад три роки. Всі публікації й ілюстрації можете легко скопіювати.

Адреса сайту: <http://svit11.wordpress.com>.

Чернігівський культурно-мистецький центр «Інтермеццо»

14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 9, тел (063) 236-18-03
<http://intermezzo.org.ua> e-mail: kmc.intermezzo@gmail.com
ICQ: 605-110-856

Послуги: в продажу книги, музика, мистецтво, сувеніри, канцтовари, а також туризм, екскурсії, проведення презентацій, прес-конференцій, творчі зустрічі, кава, зручності.

Чернігівська міська організація Суспільної служби Світового конгресу українців

Види послуг: соціальний патронаж, видавничі діяльність, сприяння вихованню дітей, відродженню духовних і національних традицій. Вул. Шевченка, 9. Тел. (063) 236-18-03.

Газета виходить за сприяння Товариства Української Мови (США). Голова Товариства – професор Віра Боднарчук.

Прилуччина літературна

Ніна ТКАЧЕНКО

Мабуть, я ще
не народилась.
І день цей – тільки
ночі зсув.

Бо не від того я зжурилась,
що ти ім'я моє забув.

У різних вимірах галактик,
де навіть Сонце не одне,
я – теоретик, а ти – практик,
то як же здибаєш мене?

Ніде сліди не перетнуться,
епохи й ті не співпадуть.
Але слова до тебе рвуться
і гублять у міжчассі суть...

2003 р.

Коли із болю виростуть слова,
ковтни їх мовчки, не винось на люди.
Бо вернутись до тебе звідусюди
оброслі домислами ойки-пересуди,
в яких печаль колишня і нова.

Це – не підтримка і не похвала,
така собі абстрактна амальгама.
Непізнана далека Йокогама,
а в підсумку – проста житейська драма:
як світ велика, як життя мала.

2013 р.

Накажу собі: цить!
Пора гострого болю минула...
Вже ніщо не болить –
лиш душа, як дірява затула.*

Чорно-білий цей світ
ще трима кругову оборону.
В нього свій алфавіт
і... безбожна дорога до трону!

Із небесних висот
сонце щемним промінчиком має...
Материнку й осот,
і, затерплю, мене обіймає.

*затула – жерстяна заслінка для печі

Світлана КОРОБОВА

Вітер жене
абрикосовий цвіт –
Час облітає...
Білий завії дивлюся
у слід –
Неба сягаю.

Далеч захмарна. Як же туди
Легко підняти
Мрії рожеві! Їх цілі сади!
Квітнуть багаті!

Та опадати в реальність мою
Не поспішають...
Мрію про «завтра», «сьогодні» – люблю...
Час облітає...

Ти живеш...

Ти живеш без віконних штор,
Не ховаєш нічого від світу...
Зала, кухня, вузький коридор,
Переповнені сонячним світлом...

Не чіпляєш ніяких завіс,
Бо немає душі, що скривати...
А в сусідньому домі – артист,
Він уміє життя маскувати.

Декоратор! Усі в квіточках,
У цятках золотих занавісок.
Не душа, а високий паркан,
Просто так не зайти, не пролізти...

Ревнуй мене...

До рук моїх обіймів не прийти.
Скажи своїй фантазії: «Спочинь».
Не треба на мені тобі грішити
Фантомами надуманих мужчин.

Ревнуй мене до справжнього: до квітів,
До рим, до ненаписаних віршів,
До себе, як найкращого у світі,
Який уже живе в моїй душі.

Ти, саме ти – земля моя і небо,
Мій сад квітучий, найкрутіший вірш...
Ревнуй мене. Ревнуй мене до себе.
Ілюзії минулого облиш.

13.04.2024